ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

Год выдання 37-ы
№ 14 (2283)
18 лютага 1969 г.
АЎТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

СА СПРАВАЗДАЧАЙ ДА МАСКОЎСКАГА ГЛЕДАЧА

ДЗЯРЖАЎНЫ ансамбль танца БССР 17 лютага 1969 года выехаў на гастролі ў сталіцу нашай Радзімы — Маскву. Карэспандэнт Белта В. Губскі сустрэўся з кіраўніком ансамбля заслужаным дзеячам мастацтваў БССР Аляксандрам Рыгоравічам Апанасенкам.

— У кастрычніку гэтага года нашаму калектыву спаўняецца дзесяць гадоў,—гаворыць ён. — За гэтыя гады з майстэрствам беларускіх танцораў пазнаёміліся жыхары розных куткоў рэспублікі, краіны, а таксама аматары харэаграфіі Сірыі, Югаславіі, Лівана, ГДР, Чэхаславакіі. Цяперашняя паездка ў Маскву—гэта справаздача перад патрабавальным і вельмі дасведчаным гледачом.

Пасланцы беларускай харэаграфічнай школы выступяць з двума канцэртамі ў зале Чайкоўскага і тры—на сцэне Крамлёўскага Палаца з'ездаў. Акрамя таго, як заўсёды, у іх будуць сустрэчы ў рабочых клубах і дамах культуры. У праграме, якая складаецца з двух аддзяленняў,—рускія і беларускія нацыянальныя танцы. Побач з вядомымі харэаграфічнымі пастаноўкамі «Лявоніха», «Янка», «Карпыля», «Мяцеліца», якія палюбіліся ўжо гледачу, мы пакажам і новыя нумары, сярод іх «Беларуская рапсодыя», дзе высокая харэаграфічная культура выканання спалучаецца з яркімі фарбамі нацыянальных касцюмаў.

Шмат працы ў падрыхтоўку праграмы ўнеслі балетмайстар народны артыст БССР С. Дрэчын, народны мастак БССР Е. Чамадураў, кампазітар Е. Грышман.

— Мы, як і ўсе працоўныя рэспублікі, — гаворыць у заключэнне А. Р. Апанасенка,—рыхтуемся дастойна сустрэць 100-гадовы юбілей У. І. Леніна. Якой будзе наступная праграма? Пакуль што нашы поспехі, калі хочаце, творчыя сакрэты. Але адно магу сказаць, што галоўнай тэмай яе будзе інтэрнацыянальная дружба народаў, тая дружба свабодных людзей працы, аб якой марыў Ільіч.

БЕЛТА.

— ДЗЯЎЧАТКІ, ну і прыгожыя ж вы сёння, як ніколі,—з гарэзлівай усмешкай кажа Васіль Рамановіч.

— Дзякуем за камплімент, Васіль. Толькі ты, мусіць, жартуеш, — адказваюць дзяўчаты, а самі тым часам углядаюцца ў люстэрка.

Дзяўчаты, якіх вы бачыце на здымку, — актыўныя ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці Залескага сельскага Дома культуры Смаргонскага раёна. Задушэўна спяваюць яны, заслухаешся. А рэпертуар у іх багаты: беларускія і рускія народныя, сучасныя папулярныя песні. Дзе б яны ні выступалі: перад землякамі — хлебаробамі калгаса «Чырвоны партызан», альбо жыхарамі вёсак суседняга Маладзечанскага раёна, іх канцэрты карыстаюцца вялікім поспехам.

Залескі Дом культуры актыўна ўключыўся ва Усесаюзную пераклічку сельскіх клубаў, прысвечаную 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Зараз калектыў мастацкай самадзейнасці падрыхтаваў новую праграму, з якой выступае перад выбаршчыкамі.

Праз некалькі хвілін — выхад на сцэну. Поспехаў, вам, самадзейныя артысты!

Фота У. НІКАЛАЕВА.

МЕДАЛІ ВЕТЭРАНАМ

ПАЗАЎЧОРА ў Мінскім акруговым Доме афіцэраў вялікай групе беларускіх пісьменнікаў — удзельнікаў Айчыннай вайны — былі ўручаны юбілейныя медалі «50 гадоў Узброеных Сіл СССР».

...У прыцемнай зале гучаць прозвішчы, ваенныя званні, назвы франтоў. Адзін за адным на сцэну выходзяць людзі ўжо немаладога веку. Яны хвалююцца. Для іх гэта — нібы сустрэча з уласнай маладосцю, апаленай гарачым подыхам вайны.

Я гляджу на сцэну і ўспамінаю старыя архіўныя фатаграфіі часоў Айчыннай вайны. Фатаграфіі некаторых з удзельнікаў гэтай урачыстасці.

На адной з іх вось гэты высокі сівы чалавек, што зараз атрымлівае медаль. На старым фота ён у ваеннай гімнасцёрцы з дзвюма шпаламі на пятліцах. Кандрат Крапіва. Яго вершы і байкі, надрукаваныя ў гады ваеннага ліхалецця, білі ворага не горш за штык і кулю.

Не адразу пазнаў я на фатаграфіі і паэта Кастуся Кірэенку ў хударлявым юнаку ў пілотцы і салдацкім шынялі. Здымак быў зроблены на фронце ў цяжкім сорак першым.

Успамінаю і іншыя фатаграфіі. Малады капітан на адкрытым «Вілісе» — Аляксей Зарыцкі, удзельнік абароны Масквы... Капітан Аляксей Кулакоўскі з групай афіцэраў пад Сталінградам... Алесь Савіцкі з баявымі таварышамі па партызанскім атрадзе... Маёр Пятро Прыходзька ля зруйнаванага рэйхстага...

Франтавыя дарогі, незабыўная баявая пара. І зразумела, чаму з такім хваляваннем чыталі свае даўнія ваенныя вершы Кандрат Крапіва і Пятрусь Броўка, Максім Танк і Аляксей Зарыцкі, Алесь Бачыла, Кастусь Кірэенка і Анатоль Вялюгін. Іх хваляванне перадалося сведкам гэтай урачыстасці — маладым салдатам, што запоўнілі залу. Дарма, што пра мінулую вайну яны ведаюць толькі з расказаў бацькоў, кніг і кінафільмаў. Трэба было бачыць, з якой цікавасцю слухалі яны ветэранаў.

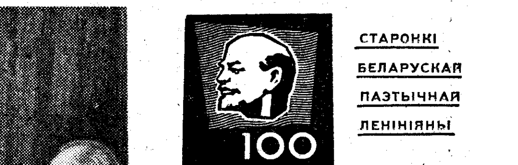
Менавіта гэта меў на ўвазе Уладзімір Карпаў, калі сказаў, што ветэраны вайны могуць быць спакойныя — справа, за якую яны змагаліся, — у надзейных руках.

На развітанне пісьменнікі-ветэраны вайны і маладыя салдаты сфатаграфаваліся на памяць аб гэтай хвалюючай сустрэчы.

М. ЗАМСКІ.

На здымку — Мінскі абласны ваенком генерал-маёр В. Сінчылін уручае памятны медаль народнаму паэту Беларусі Кандрату Крапіве.

Фота Ул. КРУКА.

ЕДНАСЦЬ

Р. БЯРОЗКІН

Той далёкі завейны студзень дагэтуль адгукаецца болем у памяці чалавецтва.

Над прыціхлай у горы зямлёй несліся словы звароту ЦК РКП(б) «Да партыі. Да ўсіх працоўных»: «Ленін жыве ў сэрцы кожнага сумленнага рабочага. Ленін жыве ў сэрцы кожнага селяніна-бедняка. Ленін жыве сярод мільёнаў каланіяльных рабоў».

Перагортваеш першыя старонкі савецкай паэзіі, прысвечаныя Ільічу.

Галоўнае, што вызначала яе гучанне, яе ідэйна-эмацыянальны змест, — пачуццё невымоўнага смутку па тым, хто быў для народа ўвасабленнем яго лепшых надзей, і перападоленне смутку, гатоўнасць народа ісці ўсё далей і далей па ленінскім шляху.

Несуцішным болем развітання з самым блізкім і дарагім чалавекам дыхае кожны радок тых першых старонак нашай паэтычнай лeнініяны.

Нагадаем хаця б незабыўныя «Сняжынкі» Дзям'яна Беднага:

Ці мне забыць народны плач
ля Горак
І провады правадыра, і жах,
І тысячы лапцей, гамаш,
апорак,
За Леніным што пракладалі
шлях!
Ішлі істужкай з горкі да
лагчынкі
І гурбу мінавалі не адну.
І падалі і падалі сняжынкі
На Ленінскую белую труну.

(Пераклад А. Астрэйкі).

Так, пад непасрэдным уздзеяннем першага болю, яшчэ не выцершы слёзы, над свежай трунoй пісаў найпапулярнейшы ў народзе паэт-змагар і палітык, які на працягу год быў блізкі да Леніна...

Тым часам на Украіне малады рабфакавец, нядаўні баец грамадзянскай вайны Уладзімір Сасюра складаў радкі свайго «Жалобнага марша»: «Сьогодні не з нами наш Вождь, наш Ілліч, і йдем ми самі по дорозі».

А ў маленькім лязгінскім ауле Ашага-Стал у глыбокай тузе развітваўся з правадыром яшчэ зусім не вядомы краіне песняр, якога праз дзесяць год Горкі назаве Гамерам дваццатага стагоддзя, — Сулейман Стальскі: «Наш Ленин — мысли великан — скончался. На душе туман. И плачет, плачет Сулейман, печаль его остра, товарищ!»

І ў нас, на Беларусі, смерць Леніна выклікала самы шырокі паэтычны водгук — мы маем

(Заканчэнне на 3-ай стар.)

НАЗЫВАЮЦЬ ДАСТОЙНЫХ

Дзень за днём набліжае нас да выбараў у мясцовыя Саветы. Зараз у разгары важнейшы этап выбарчай кампаніі. У гарадах і вёсках праходзяць перадвыбарчыя сходы, прысвечаныя вылучэнню кандыдатаў у дэпутаты мясцовых органаў улады.

Побач з перадавікамі прамысловасці і сельскай гаспадаркі, партыйнымі і савецкімі работнікамі, народ называе імёны прадстаўнікоў беларускай культуры, літаратуры і мастацтва.

Кандыдатамі ў дэпутаты Мінскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных па Шашкаўскай выбарчай акрузе Стаўбцоўскага раёна вылучаны сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Пімен Емяльянавіч Панчанка, а па Чэпелеўскай выбарчай акрузе Салігорскага раёна — кампазітар, заслужаны дзеяч мастацтваў Іван Іванавіч Кузняцоў.

Калектыў Магілёўскай абласной бібліятэкі назваў кандыдатам у дэпутаты Магілёўскага абласнога Савета па Машакоўскай выбарчай акрузе пісьменніка-магіляўчаніна, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Аляксея Пысіна.

Дружна прайшоў перадвыбарчы сход калектыву Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Сваім кандыдатам у дэпутаты Віцебскага абласнога Савета калектыў тэатра назваў заслужаную артыстку БССР Галіну Пятроўну Маркіну.

Адбыўся перадвыбарчы сход у Саюзе пісьменнікаў БССР, на якім беларускія літаратары вылучылі кандыдатам у дэпутаты Мінскага гарадскога Савета сакратара праўлення СПБ Міколу Гаўрылавіча Ткачова.

Калектыў мастацкіх майстэрань г. Гродна назваў кандыдатам у дэпутаты Гродзенскага гарадскога Савета мастака Івана Васільевіча Пушкова.

Перавыбарчы сход калектыву Віцебскіх абласных праектных майстэрань прыняў рашэнне вылучыць кандыдатам у дэпутаты Віцебскага гарадскога Савета галоўнага архітэктара горада Мікалая Васільевіча Алеева.

У МІНІСТЭРСТВЕ КУЛЬТУРЫ БССР

АДНА з форм сувязі мастацтва з жыццём народа, якая набывае сёння асабліва важнае значэнне, — непасрэдныя кантакты мастацкіх калектываў з прамысловымі прадпрыемствамі, будоўлямі, калгасамі і саўгасамі.

Такія кантакты ўзаемна карысныя. Менавіта пра гэта гаварылася ў звароце калектываў Мінскага ордэна Леніна трактарнага, Беларускага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга аўтамабільнага, Маладзечанскага станкабудаўнічага заводаў і калгаснікаў сельгасарцелі «Нёман» Уздзенскага раёна да майстроў культуры Міншчыны, які быў апублікаваны ў «Мінскай праўдзе» 7 лютага г. г.

«Мы заклікаем вас, дзеячы культуры Мінска і Мінскай вобласці, — пішуць аўтары звароту, — яшчэ больш умацоўваць традыцыйную сувязь паміж вамі і рабочымі, калгаснікамі. Давайце будзем часцей сустракацца! Мы запрашаем вас да сябе на творчыя вечары, прагляды твораў мастацтва і літаратуры, абмеркаванні, сустрэчы... Мы чакаем вас на заводах, у калгасах, на будоўлях. І будзем шчыра, ад усёй душы рады кожнай новай сустрэчы. Такая сувязь літаратуры і мастацтва з народам, мы глыбока перакананы ў гэтым, з'явіцца вялікім сапраўдным стымулам для важкага творчага ўкладу ў скарбонку беларускай культуры, у беларускую лeнініяну».

Днямі калегія Міністэрства культуры БССР прыняла пастанову, якая ўхваляе і падтрымлівае гэты зварот, а таксама ініцыятыву Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР і Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, якія заключылі дагаворы сацыялістычнай садружнасці з Мінскім ордэна Леніна аўтамабільным і ордэна Леніна трактарным заводамі.

Тэатрам і канцэртным арганізацыям рэспублікі прапанавана падначаліць усю сваю цяперашнюю дзейнасць галоўнай мэце — дастойнай сустрэчы 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна, у месячны тэрмін заключыць з прамысловымі прадпрыемствамі, будоўлямі, калгасамі і саўгасамі дагаворы сацыялістычнай садружнасці.

Калегія Міністэрства звярнулася да ўсіх творчых саюзаў рэспублікі з просьбай узяць шэфства над прамысловымі прадпрыемствамі, будоўлямі, калгасамі і саўгасамі, рэгулярна наладжваць там справаздачы мастакоў, кампазітараў, рэжысёраў, артыстаў, а таксама прагляды новых твораў мастацтва.

Калегія абмеркавала вынікі падрыхтоўкі мастацкіх калектываў рэспублікі да слаўнай даты — 50-годдзя БССР і Кампартыі Беларусі, разгледзела план гастроляў канцэртных калектываў і выканаўцаў на 1969 год і іншыя пытанні.

7 лютага г. г. у газеце «Літаратура і мастацтва» быў змешчан артыкул Т. Шчарбаковай «Будзённы «Яўгеній Анегін», у якім узнята пытанне аб ідэйна-мастацкай якасці спектакляў так званага бягучага рэпертуару. Калегія адзначыла, што выступленне газеты своечасовае і прынцыпова важнае. Кіраўніцтву тэатраў рэспублікі прапанавана абмеркаваць гэтае пытанне ў сваіх калектывах з мэтай забяспечыць высокі ідэйна-мастацкі ўзровень усіх спектакляў.

У ЦК КПСС І САВЕЦЕ МІНІСТРАЎ СССР

ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР пастанавілі:

У азнаменаванне 200-годдзя з дня нараджэння вялікага рускага пісьменніка-байкапісца І. А. Крылова ўзвесці ў Маскве помнік І. А. Крылову.

УДЗЯЧНАСЦЬ ГЛЕДАЧОЎ

Тры дні ў Баранавічах на сцэне новага Палаца культуры выступалі артысты акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Яны пазнаёмілі жыхароў горада з «Лявоніхай на арбіце» А. Макаёнка.

Гарачымі воплескамі ўзнагародзілі гледачы народных артыстаў СССР Л. Рахленку і З. Стому, народных артыстаў рэспублікі С. Бірылу і У. Дзядзюшку, увесь творчы калектыў, заняты ў гэтым спектаклі.

Не забыліся купалаўцы пра свае шэфскія абавязкі. Яны пазнаёміліся з работай народнага тэатра. Л. Рахленка расказаў пра сваю рэжысёрскую і акцёрскую работу над спектаклем «Хто смяецца апошнім» К. Крапівы.

Парады майстра беларускай прафесіянальнай сцэны памогуць калектыву народнага тэатра ажыццявіць пастаноўку спектакля «Хто смяецца апошнім», над якім цяпер працуюць самадзейныя артысты.

В. ВОЛКАЎ,
рэжысёр народнага тэатра Баранавіцкага гарадскога Дома культуры.

ПЕРШЫЯ КАНЦЭРТЫ Ў НОВЫМ ДОМЕ КУЛЬТУРЫ

Двухпавярховы Дом культуры ўступіў у строй у вёсцы Людзяневічы Жыткавіцкага раёна. Глядзельная зала яго—на 320 месц. Есць у Доме культуры памяшканне для бібліятэкі з чытальняй, танцавальная зала, пакоі для заняткаў гурткоў мастацкай самадзейнасці.

У новай установе культуры адбыліся ўжо першыя канцэрты. Выступалі артысты-аматары раённага Дома культуры і эстрадны ансамбль ліліпутаў Львоўскай абласной філармоніі.

У Доме культуры наладжваюцца гутаркі, лекцыі, даклады. Сакратар парткома саўгаса «Людзяневічы» І. Хомчанка прачытаў лекцыю «Ленін аб савецкай дэмакратыі», а старшыня сельсавета Б. Алексіевіч правёў гутарку на тэму «Выбарам у мясцовыя Саветы—дастойную сустрэчу».

І. НОВІКАЎ.

НАРОДЖАНЫ РЭВАЛЮЦЫЯЙ

50 гадоў Ленінградскаму акадэмічнаму Вялікаму драматычнаму тэатру імя М. Горкага

50 гадоў назад, 15 лютага 1919 года ў Петраградзе ўзнялася заслона першага народжанага рэвалюцыяй і Савецкай уладай тэатра. Ён быў названы Вялікім драматычным, а ў 1932 годзе атрымаў імя Максіма Горкага: разам з А. В. Луначарскім, М. Ф. Андрэевай, паэтам Аляксандрам Блокам пісьменнік стаяў ля калыскі тэатра.

Гэта быў тэатр перамогшага пралетарыяту, рабочага гледача. «Гераічнаму народу — гераічныя відовішчы» — так вызначаліся яго задачы. Савецкай драматургіі ў тыя гады яшчэ не было, і Горкі раіў тэатру рамантычныя п'есы Ф. Шылера, В. Гюго. Ён пісаў: «Гледачам неабходна паказаць чалавека-героя, па-рыцарску самаадданага, палымяна ўлюбёнага ў сваю ідэю... Чалавека сумленнага дзеяння, вялікага подзвігу... На сцэне сучаснага тэатра неабходны герой у шырокім, сапраўдным значэнні паняцця». Вернасць гэтага выбару пацвердзіла першая ж пастаноўка драмы Ф. Шылера «Дон Карлас». У гісторыі Вялікага драматычнага тэатра запісаны такі факт: матросы — першыя гледачы «Дон Карласа» кінуліся ў атаку на белагвардзейцаў з крыкам «Бі альбаў!».

Адным з першых у краіне тэатр звярнуўся да твораў савецкіх драматургаў. 1925-ы—прэм'ера «Мецяжу» — першы, напісаны па заданні тэатра драматургічны вопыт Б. Лаўранёва; 1927-ы — яго ж «Разлом», прыкметная падзея тэатральнага жыцця. «Любоў Ярава» К. Трэнёва, «Лазня» і «Клоп» У. Маякоўскага, «Мой друг», «Арыстакраты», «Пасля балю» М. Пагодзіна, «Інтэрвенцыя» Л. Славіна — лепшыя п'есы савецкіх драматургаў заўсёды былі асновай рэпертуару тэатра, заўсёды мелі поспех у гледача.

У час Вялікай Айчыннай вайны асноўным становіцца гераіка-патрыятычны рэпертуар—«Хлопец з нашага горада» і «Рускія людзі» К. Сіманава, «Фронт» А. Карнейчука, «Афіцэр флоту» А. Крона. Многія акцёры заставаліся ў горадзе ў дні блакады, ігралі ў воінскіх часцях, у агітузводзе, у тэатры Чырванасцяжнага флоту. Ужо ў лютым 1943 года першым з усіх ленінградскіх тэатраў Вялікі драматычны вярнуўся ў горад, які тады яшчэ знаходзіўся ў варожай блакадзе.

Развіваючы выдатныя традыцыі тэатра, цяперашні калектыў Вялікага драматычнага па-ранейшаму актыўна ставіць п'есы савецкіх драматургаў. Поспех прынеслі яму напоўненая рэвалюцыйным пафасам «Узнятая цаліна» М. Шолахава, рамантыка-гераічная «Пагібель эскадры» А. Карнейчука, «Акіян» А. Штэйна, «Іркуцкая гісторыя» А. Арбузава, п'есы І. Штока, В. Розава, А. Валодзіна, К. Сіманава, В. Пановай у пастаноўцы галоўнага рэжысёра тэатра Г. Таўстаногава. Тэатр актыўна працягвае гартаць лепшыя старонкі класічнай спадчыны. Сучасна, свежа, нават надзённа загучалі «Мяшчане» М. Горкага, новае адкрыццё Ф. Дастаеўскага прынёс спектакль «Ідыёт» са Смактуноўскім-Мышкіным, тонка, лірычна прачытана душэўная драма чэхаўскіх «Трох сясцёр». Да 50-годдзя Кастрычніка тэатр выступіў з публіцыстычнай гісторыка-дакументальнай п'есай Д. Аля «Праўду! Нічога, апрача праўды!»

У чэрвені 1964 года за выдатныя дасягненні ў развіцці тэатральнага мастацтва загадам міністра культуры СССР тэатру была прысвоена ганаровая назва «Акадэмічны».

Вось што сказаў карэспандэнту ТАСС галоўны рэжысёр тэатра, лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўных прэмій Г. А. Таўстаногаў:

— Ужо самі акалічнасці нараджэння нашага тэатра вызначылі яго цэнтральны кірунак і творчую своеасаблівасць. Тэатр заўсёды гаворыць пра чалавека. Імкненне ўгадаць і па магчымасці задаволіць духоўны попыт гледача засталося галоўнай задачай тэатра і ў нашы дні. Але гэта не значыць, што мы застаемся ў межах стылістычных і жанравых шуканняў, натуральных для тэатра першых дзён рэвалюцыі. Сіла традыцыі не ў тым, каб прытрымлівацца яе няўхільна, а ў тым, каб рухацца ад яе. Рухацца ў што б гэта ні стала, і па маршруце, які прадыктаваны часам. Палажэнне У. І. Леніна аб спадчыне, захоўваць якую — значыць перш за ўсё развіваць, узята намі на ўзбраенне сёння.

Свой юбілей мы адзначаем як наследнікі аднаго з вялікіх здзяйсненняў рэвалюцыйнага мастацтва. Гэта да многага абавязвае. Я думаю, што заўтрашні дзень тэатра будзе цяжкі і цікавы. Мы будзем спрабаваць новае. І ў гэтым адлюструецца ўся наша велізарная павага да таго, што было створана раней. І яшчэ — нават самы цудоўны спектакль старэе. На змену яму прыходзіць другі. Нараджэнне спектакля, як нараджэнне чалавека, адбываецца адзін раз. У гэтым — своеасаблівасць жыцця і своеасаблівасць мастацтва, якое жыве па законах жыцця і ў яго няспынна вучыцца.

...Тэатру на Фантанцы — 50 гадоў. Раздумваючы аб гэтым паўвекавым шляху, выразна бачыш, што правільную лінію ў мастацтве дапамагаюць выбраць тэатру вернасць лепшым традыцыям рэалістычнага мастацтва, прынцыпам сацыялістычнага рэалізму, грамадзянская пазіцыя, адказнасць перад народам.

УСЕСАЮЗНЫ АГЛЯД ПАРКАЎ

ПАРКІ І ЗІМА

І. КРЫЖЭВІЧ,
старшы інспектар Міністэрства культуры БССР.

Прыгожа зімой у Брэсцкім парку культуры і адпачынку. Асабліва прыемна пабываць тут вечарам. Прыветна ззяюць агнямі два вялікія каткі. Гучыць вясёлая музыка, няспынна кружыцца карагод канькабежцаў. Тут жа працуе бюро пракату, можна атрымаць не толькі канькі, а і фінскія сані.

Шмат наведвальнікаў у гэтыя дні і ў чытальні. Тут цёпла, светла і ўтульна. Можна прачытаць свежыя газеты, часопісы, можна паслухаць лекцыю або гутарку агітатара. Ажыўлена ў більярднай. Вясёлы смех чуваць на масавай пляцоўцы. Гэта масавік парку, лаўрэат Усесаюзнага конкурсу масавікоў Лідзія Сухоцкая праводзіць розныя гульні.

Надзвычай цікава праходзяць у парку спаборніцтвы па хакеі з шайбай паміж камандамі наведвальнікаў, зімовыя гульні ў валейбол, баскетбол. Людна каля атракцыёнаў.

У суботу і нядзелю ў парку — дні адпачынку калектываў прадпрыемстваў Брэста. Як правіла, у гэтыя дні наведваюць парк тысячы працоўных. Асабліва масавым было «Зімовае свята», прысвечанае 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі.

Дзеці ў Брэсцкім парку — жаданыя наведвальнікі. Кожную нядзелю бываюць дні зімовых казак, увесь час працуюць дзіцячыя атракцыёны. Вельмі запомнілася юным брастаўчанам дзіцячае свята «Вясёлыя канікулы», на якім пабывалі ўсе школьнікі горада.

Дырэктар парку Захар Сямёнавіч Нісневіч здолеў аб'яднаць дружны рабочы калектыў. Вялікую ўвагу гэты калектыў удзяляе масавым мерапрыемствам. Вось і зараз, хоць на двары яшчэ люты, рыхтуецца паэтычнае тэатралізаванае свята «Брэсцкая сняжынка» — свята развітання з зімой.

Свой почырк у рабоце калектыву аб'яднанай дырэкцыі паркаў культуры і адпачынку Віцебска, якім кіруе М. Серада. Для кожнага зімовага сезону тут любяць рыхтавацца грунтоўна, не палохаюцца ісці на капітальныя затраты і цвёрда ведаюць — усе капіталаўкладанні апраўдаюцца. І не так у тым сэнсе, што будуць мець пэўны грашовы прыбытак, як у іншым — у паляпшэнні здароўя людзей, павышэнні іх працаздольнасці. У пачатку сёлетняй зімы, напрыклад, віцябляне расшырылі памяшканне лыжнай базы «Здароўе» ў маляўнічым парку «Мазурына», дадаткова набылі многа спартыўнага інвентару. Зараз лыжная база, асабліва ў суботу і нядзелю, выдае напракат каля васьмісот пар лыжаў, дзесяткі фінскіх саней і іншага спартыўнага інвентару. База «Здароўе» абслугоўвае спартыўныя святы, спаборніцтвы, арганізуе кансультацыі па лыжным спорце, заняткі з пачынаючымі лыжнікамі, масавыя лыжныя прагулкі, калектыўныя паходы і вылазкі.

У парку працуюць таксама шматлікія атракцыёны, дзіцячы гарадок, кафэ, буфеты. Тэатралізаваныя святы, снежныя фестывалі, святы зімы, дні здароўя — гэта ўжо сталая традыцыя ў віцебскіх парках. Вельмі цікава прайшлі сёлета народнае гулянне пад дэвізам «50 гадоў пад сцягам Леніна» і тэатралізаванае свята «Ленін вялікі нам шлях азарыў». Зараз рыхтуецца свята, прысвечанае Савецкай Арміі.

У парку правялі калектыўныя дні адпачынку рабочыя завода затачных станкоў, завода трактарных запасных частак, станкабудаўнічага завода імя С. М. Кірава, швейнага аб'яднання «Рассвет», скуранога завода імя Еўсцігнеева, дывановага камбіната. Сябры добрага настрою — масавікі арганізуюць вясёлыя гульні, спаборніцтвы, конкурсы народных талентаў, спаборніцтвы на сілу і спрыт, танцы на снезе, карагоды вакол вогнішчаў.

Ёсць нямала цікавага, павучальнага ў зімовай рабоце Гомельскага, Кобрынскага, Барысаўскага і іншых паркаў культуры і адпачынку.

Умела працуе з дзецьмі ў гэтыя дні Мінскі дзіцячы парк імя Горкага (дырэктар П. Якіменка). Школе фігурнага катання, якая працуе ў парку, зайздросцяць усе паркі рэспублікі. І гэта не дзіўна, бо размах у горкаўцаў шырокі: у школе займаецца больш трохсот хлопчыкаў і дзяўчынак. Створана ў парку і група здароўя, у якую ўваходзіць каля 200 дзяцей ад шасці да дзевяці гадоў, шырокую вядомасць атрымаў дзіцячы шахматна-шашачны клуб.

У парку сістэматычна праводзяцца тэатралізаваныя святы, карагоды на лёдзе. Цікавым было навагодняе свята «Сняжынка». У час школьных канікулаў не заціхалі песні і карагоды вакол прыгажуні-ёлкі. Тут і сёння можна праехацца на санях, запрэжаных тройкай коней, а то і... сабакамі — «як на самай сапраўднай Поўначы».

Асабліва багатыя на ініцыятыву і выдумку мастацкі кіраўнік парку Людміла Перліна і масавік — дыпламант Усесаюзнага конкурсу масавікоў Васіль Астапук. Дарэчы, работу з дзецьмі яны не абмяжоўваюць толькі «сваёй» тэрыторыяй. «Сфера ўплыву» работнікаў парку распаўсюджваецца на мінскія домаўпраўленні, на падшэфную школу-інтэрнат у Сёмкавым гарадку.

Пра дадатны вопыт зімовай работы паркаў, якія актыўна ўключыліся ва Усесаюзны агляд, можна было б гаварыць і больш. Але тут варта сказаць і пра другое. Большасць паркаў усё яшчэ працуе зімою кепска. Бадай, галоўнай прычынай гэтага з'яўляецца слабая матэрыяльна-тэхнічная база. У Магілёве, напрыклад, гарадскі парк займае ўсяго каля трох гектараў, што не адпавядае запатрабаванням насельніцтва абласнога цэнтра. Не першы год ідзе размова, каб хутчэй асвоіць Пячэрскі лесапарк, дзе можна па-сапраўднаму разгарнуць работу на працягу ўсяго года. Але «воз і сёння там». У гэтым немалая доля віны абласнога ўпраўлення культуры.

Зусім слабая матэрыяльная база ў Маладзечанскім, Лідскім, Полацкім парках культуры і адпачынку. У гэтых парках вельмі мала крытых памяшканняў.

Але не трэба забываць яшчэ пра адну прычыну. Не ўсе кіраўнікі паркаў творча, з любоўю адносяцца да сваёй працы, праяўляюць ініцыятыву і выдумку. Летам, калі ў парку ёсць танцавальная пляцоўка, то дастаткова расцягнуць баян, як збярэцца моладзь. Для «асартыменту», для «галачкі» прачытае яшчэ лекцыю ўрач. І вось ужо ў журнале дырэктара парку з'яўляецца адпаведны запіс: мерапрыемства праведзена! А зімой усё складаней. Каб людзі прыйшлі ў парк зімой, патрэбна праявіць значна больш ініцыятывы, выдумкі. Толькі па гэтых прычынах пануе зацішша ў Полацкім і іншых парках культуры і адпачынку.

У апошнія гады на базе лепшых паркаў праводзіліся семінары па паляпшэнні кваліфікацыі іх дырэктараў. Такі ж семінар будзе і сёлета. Акрамя гэтага, амаль усе дырэктары паркаў кожны год бываюць на семінарах у лепшых парках краіны. Але бяда ў тым, што кантроль за дзейнасцю паркаў з боку абласных упраўленняў і гарадскіх аддзелаў культуры ажыццяўляецца недастаткова. І тое, што людзі засвойваюць на гэтых семінарах і аглядах, не прымяняецца ў рабоце.

Нядаўна Савет Міністраў СССР прыняў пастанову «Аб мерах па паляпшэнні арганізацыі масавага адпачынку і культурнага абслугоўвання насельніцтва». Трэба спадзявацца, што абласныя ўпраўленні культуры прымуць неабходныя меры, каб палепшыць работу паркаў, увойдуць у выканаўчыя камітэты з хадатайніцтвам аб паляпшэнні іх матэрыяльнай базы. І чым хутчэй гэта будзе зроблена, тым лепш.

БЯЗМЕЖНАЯ ЛЮБОЎ

ПІСЬМО З УКРАІНЫ

Беларуская песня спрадвеку папулярная на Украіне. Цяпер яна амаль кожны дзень гучыць у нас на канцэртных эстрадах і па радыё. Гэтай папулярнасці нямала садзейнічала культурная сувязь нашых народаў. Беларускай песні апладзіравала ўся Украіна, калі з канцэртам да нас прыязджалі такія славутыя творчыя калектывы, як Беларуская акадэмічная харавая капэла пад кіраўніцтвам Р. Шырмы, Беларускі народны хор на чале з Г. Цітовічам. Шырокаму песеннаму ўзаемаабмену спрыялі таксама таварыскія маладзёжныя сустрэчы, студэнцкія фестывалі.

У розных кутках украінскай зямлі жывуць і працуюць выхадцы з Беларусі. Яны таксама прапагандуюць родныя мелодыі, хоць часам і спяваюць іх ужо з украінскім акцэнтам.

Яшчэ ў трыццатыя гады маладыя тады беларускі фалькларыст Г. Цітовіч разам з украінскім акадэмікам Філарэтам Калесаю запісваў народныя песні ў ваколіцах Лунінца на Палессі. Якраз там, на ўкраінска-беларускім пагранічны, дзе цесна пераплялося карэнне векавой прыязні, найбольш адчуваецца песенная роднасць двух народаў.

У Львоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя М. В. Лысенкі беларускія песні нястомна папулярызуе кандыдат мастацтвазнаўства дацэнт Міхайла Анткаў, на Івана-Франкоўшчыне і на Букавіне — заслужаны дзеяч мастацтва Украіны кампазітар Міхайла Грынішын.

Песні беларускіх кампазітараў усё часцей уваходзяць у рэпертуар прафесіянальных і самадзейных мастацкіх калектываў Украіны. Студэнцкія хоры Львоўскага і Драгобыцкага педагагічных інстытутаў у розны час выконвалі лірычныя песні «Ой, шумяць лясы зялёныя», «А ў полі вярба», «Каціласл чорна галка», «Там, каля млына» і «Прытулюся да дубочка». У выкананні харавой капэлы Львоўскага Дома настаўніка (дырыжор Р. Какатайла) прагучалі «Зорка Венера», «Янка», «Мікіта», «Лявоніха», «Вечарынка». Закарпацкі народны хор пад кіраўніцтвам заслужанага артыста Украіны Міхайлы Крачка спявае песні «Ой, Нёман, ой, бацька мой Нёман», «Хацела мяне маці замуж аддаці», «Там, на раллі», «А ў полі вярба нахілёная». Песня «Ой, Нёман, ой, бацька мой Нёман» гучыць таксама і на канцэртах самадзейных хораў Стрыя, Моршына, Чарткова, Тарнопаля і іншых гарадоў. У рэпертуары салістаў Івана-Франкоўскай абласной філармоніі Івана Капійчука, Лесі Чарнарук і Антона Януша народныя песні «Хлопец пашаньку пахае», «Шостак», «Кажуць людзі жаніціся», а вакальны мужчынскі квартэт Гуцульскага народнага ансамбля песні і танца выконвае папулярную «Янку».

Зразумела, гэта толькі частка рэпертуарных звестак. Падкрэслім, што ўсе названыя вышэй творы выконваюцца па-беларуску. Яшчэ больш песень таленавітага беларускага народа пашыраецца ў «краіне Шаўчэнкі і Франко» ў перакладах на ўкраінскую мову.

Па ўсёй шырокай Украіне крылатая беларуская песня знаходзіць бязмежную любоў. І няхай гэта будзе найлепшай падзякай за тую шчырую любоў, якою адараюць на Беларусі ўкраінскія песні.

Сцяпан СТАЛЬМАШУК,
Міхайла ШАЛАТА.

НА ПАЛОТНАХ МАСТАКОЎ— СВЕТЛАГОРСК

У Гомельскім салон-магазіне адкрыта выстаўка твораў самадзейных мастакоў Светлагорска. На ёй прадстаўлена каля 50 работ васьмі аўтараў — М. Андыкі, М. Бая, В. Баранава, М. Дакучаева, С. Панізовіча, Г. Пранішнікава, Ул. Юшпраха, А. Ярашэўскага.

У экспазіцыі — пераважна пейзажы. Але мастакі-аматары спрабуюць свае сілы таксама ў тэматычнай карціне, партрэце. І хаця гэтыя іх работы не вызначаюцца завершанасцю (хутчэй гэта эцюды), яны сведчаць, што аўтараў хвалюе жыццё нашага сучасніка, прырода, мелодыі і фарбы роднага горада.

«Светлагорск будуецца» — так назваў свае творы В. Баранаў. Сапраўды, перад намі — новабудоўлі горада юнацтва: жылыя дамы, заводскія карпусы.

Гарадскія пейзажы Светлагорска захапілі і Ул. Юшпраха («Мікрараён»), і С. Панізовіча («Светлагорскія агні»).

Лірычныя пейзажы займаюць асобнае месца на выстаўцы. Шчыра, непасрэдна расказвае пра прыроду М. Бай. Глядзіш на яго пейзажы «Бярозкі на балоце», «Асенні лес» і бачыш, што напісаны яны ў адпаведнасці з душэўным ладам аўтара.

На жаль, пра гэта не скажаш, калі знаёмішся з іншымі работамі такога плана. Г. Пранішнікава ў «Месячнай ночы», А. Ярашэўскага ў «Летнім дні», Ул. Юшпраха ў «Ветраным дні» больш за ўсё хвалюе манера пісьма. Але валодаюць яны тэхнікай недастаткова.

А. ШНЫПАРКОЎ.

г. Гомель.

Адзін з куткоў Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі БССР—чаканка па медзі «Навука» мастакоў Ю. Любімава і С. Ларчанкі.

БЕЛАРУСЬ РАСКАЗВАЕ ПРА СЯБЕ

ВЫСТАЎКА ДАСЯГНЕННЯЎ НАРОДНАЙ ГАСПАДАРКІ БССР— ХВАЛЮЮЧЫ РАСКАЗ ПРА ТОЕ, ЧЫМ СТАЛА БЕЛАРУСЬ ЗА 50 ГАДОЎ САВЕЦКАЙ УЛАДЫ.

ВЫСТАЎКА ДАСЯГНЕННЯЎ НАРОДНАЙ ГАСПАДАРКІ БССР — ЦІКАВЫ ТВОР НОВАГА ВІДУ МАСТАЦТВА — МАСТАЦТВА ЭКСПАЗІЦЫІ.

У САМЫ пярэдадзень 50-гадовага юбілею нашай рэспублікі адбылася ў Мінску значная культурная падзея — на беразе Свіслачы гасцінна расчыніла свае дзверы Выстаўка дасягненняў народнай гаспадаркі БССР. Былі тады ўрачыстыя дні, у сталіцы, у абласных і раённых цэнтрах адкрывалася шмат выставак, якія адлюстроўвалі развіццё прамысловасці, сельскай гаспадаркі, культуры, і неяк не дужа выпадала падрабязна і ўсебакова разгледзець гэтую, самую большую і цікавую з іх. Ды і сама блізкасць свята нараджала трошкі ўрачысты, не дужа дзелавы настрой. Але вось мінула амаль два месяцы, і сёння можна ўжо не спяшаючыся абысці залы выстаўкі, угледзецца ў асобныя раздзелы, ацаніць знаходкі, адзначыць няўдачы, спакойна і цвяроза ва ўсім разабрацца, усё ўлічыць пры далейшай рабоце над экспазіцыяй.

Выстаўка дасягненняў народнай гаспадаркі рэспублікі. Перш-наперш трэба падкрэсліць значнасць самой падзеі. Перад мінчанамі і шматлікімі гасцямі Мінска тут, вобразна кажучы, разгорнута велізарная кніга, пазнаёміцца з якой, угледзецца і ўдумацца ў якую—усё роўна, што падслухаць біццё сэрца рэспублікі. Не дзіўна, што наведвальнікаў на выстаўцы заўсёды шмат.

Выстаўка размясцілася ў цэнтральнай частцы горада. І гэта добра. І добра, што не ў старым, прыстасаваным будынку, а ў спецыяльна пабудаваным павільёне. Бо і сам павільён, спраектаваны архітэктарамі Сяргеем Баткоўскім, Леанідам Левіным, Юрыем Градавым і вялікім калектывам інжынераў, — цікавая з'ява ў архітэктурным развіцці сталіцы. Пабудаваны са сталёвых канструкцый, ён атрымаўся лёгкі, празрысты. Размяшчэнне яго ў пойме Свіслачы, на тэрыторыі, якая раней была «мёртвай» для горада, садзейнічала расчыстцы і добраўпарадкаванню ўсёй прылягаючай зялёнай і воднай гаспадаркі. Былі пракладзены дарожкі, апрануты ў бетон берагі Свіслачы і г. д. У зялёнай зоны на значным участку з'явіўся новы «змест». Словам, выстаўка змяніла і ажывіла гэты куток горада.

Вось мы падыходзім да яе з боку Ленінскага праспекта. Простыя і далікатныя абрысы вялізнай крышталёвай шкатулкі ўдала кантрастуюць з галінамі старых дрэў. Прыступкі, галоўны ўваход са шматлікімі шклянымі дзвярыма. Усё дакладнае і тонкае па вырабе, сумаштабнае чалавеку. Побач, на двары, вока заўважае буйнагабарытныя экспанаты: кацер на падводных крылах, самазвалы, скрэперы, трактары. Але спачатку — у крышталёвы палац.

Перш, чым трапіць у асноўную залу, мы праходзім вестыбюль. Столь тут звычайнай вышыні і калі мы, праз правы або левы праход, ступаем у залу, нас па кантрасце ўражвае аграмністасць блакітнай прасторы павільёна. Аказваецца, ён значна вышэйшы і шырэйшы, чым здаецца знадворку. Светла-блакітная колерная сугучнасць. Здаецца, на далёкім процілеглым баку ўсё ахутана лёгкай смугою. І нездарма экскурсаводы расказваюць пра сам павільён, як пра цікавы экспанат нашых дасягненняў у архітэктурным будаўніцтве.

Потым мы ходзім з аддзела ў аддзел, бачым сябе ў тэлевізары, глядзім кінафільмы ў казачнай хатцы на курыных ножках, слухаем радыётлумачэнні, назіраем за работай дзеючых макетаў складаных агрэгатаў, дзівімся аптычным эфектам. Гук, святло, фатаграфія, кіно, мастацкія творы ўдакладняюць, завастраюць, садзейнічаюць вобразнаму ўспрыманню матэрыялу.

Адразу адчуваеш — гэта не проста сума экспанатаў, звезеных з розных мясцін рэспублікі. Гэта — архітэктура, злітая з манументальным мастацтвам, фатаграфіяй, музыкай, словам, эфектамі святла. Тэхніка арганічна спалучаецца з вітражом, чаканкай, мастацкай вышыўкай. Тонка пераклікаюцца з агромністымі фатаграфіямі беларускіх бярозак, ахутаных шызым туманам, дымчатыя крохкія кілішкі і вазы...

Сінтэз, нечаканы сплаў самых разнастайных мастацтваў і «немастацтваў»! Гэта — з'ява новага мастацтва ў нашай краіне, мастацтва выстаўкі.

На тэрыторыі Беларусі такіх выставак яшчэ не было. І ўсё-такі яна мае папярэдніц. Дзве такія выстаўкі, праўда, крыху меншага маштабу, расказвалі не так даўно пра нашу рэспубліку на міжнародных кірмашах у Лейпцыгу і Плоўдзіве.

Выстаўкі ў Германіі і Балгарыі таксама былі «сінтэтычныя». Іх аўтарамі былі мастакі і кінематаграфісты, пісьменнікі і архітэктары. Цэнтральная ж брыгада, своеасаблівы калектыўны «галоўны рэжысёр», складаўся ў асноўным з работнікаў маладога праектнага інстытута «Белгіпрагандаль» на чале з дырэктарам заслужаным архітэктарам Беларусі Вальменам Аладавым. Назавём яшчэ ў гэтай брыгадзе галоўнага мастака Ісака Маслана, архітэктараў Леаніда Мельніка, Віктара Ласкавага, Міхаіла Ткачука, Сяргея Неўмывакіна, Яўгена Цвінгеля, мастака Яфіма Вайсмана.

Перш-наперш трэба адзначыць галоўную вартасць прапанаванага імі праекта Беларускай ВДНГ: аўтарскаму калектыву на абмежавана малой плошчы ўдалося стварыць эмацыянальны, лаканічны і выразны вобраз нашай рэспублікі.

Экспанатаў — прытым самых разнастайных — можна было напіхаць сюды і значна болей: кожны невялічкі раздзел можна было б разгарнуць на куды большую плошчу. Аўтары ад гэтага адмовіліся — вялізная колькасць экспанатаў стамляла б толькі гледача, не памагаючы, а перашкаджаючы стварэнню яснага і дакладнага ўяўлення пра Беларусь. З бязмежнай колькасці экспазіцыйнага матэрыялу было адабрана самае выразнае і характэрнае. Аўтары працавалі ў лаканічнай, стрыманай манеры, яны «лепяць» вобраз скупымі і красамоўнымі мазкамі. Імкненне да вобразнага раскрыцця дасягненняў рэспублікі адчуваецца ў кожным асобным боксе, у творах манументальнага мастацтва, у агульным эмацыянальным гучанні, нават у самой пабудове экспазіцыі.

Цэнтральная частка залы — першы эмацыянальны «ўдар». Высокая светлая прастора з «пушчай» на пярэднім плане, магутнымі станкамі, картай Беларусі і вітражом на заднім — нібы вобраз самой Беларусі, яе палёў і лясоў, яе святла, яе магутнай індустрыі. Потым увага скіроўваецца на асобныя раздзелы. «Пушча» займае не болей трох дзесяткаў квадратных метраў. І тым не менш «гучыць» пераканаўча і паэтычна. Натуральныя дрэвы, мох, чучалы звяроў і птушак. Эмацыянальнае ўздзеянне ўзмацняе фон,—тыповы беларускі лес, авіты смугою. Натуральныя дрэвы, здаецца, проста выходзяць з гэтай вялізнай фатаграфіі. (Фотаздымак, як, дарэчы, і ўсе іншыя цудоўныя фотапалотны і каляровыя дыяпазітывы — калектыўная творчасць фотамайстроў Віталія Бараноўскага, Уладзіміра Брэйтмана, Дзмітрыя Рудніцкага). Над здымкам, там, дзе кроны дрэў, — вышыванае пано мастакоў Ангеліны Бельцюковай і Аляксандра Кішчанкі. Упершыню яно дэманстравалася на Лейпцыгскім кірмашы. Гэта карта Беларусі са своеасаблівым вобразным выражэннем. Тут стылізаваныя птушкі, звяры. Усё вытрымана ў зеленаватай прыемнай танальнасці.

Побач згрупаваны ў прыгожую і выразную кампазіцыю станкі. За імі ў цэнтры залы ўзвышаецца манументальная кампазіцыя з алюмінія, выкананая мастакамі Іванам Рэем, Васілём Чайкай, Леанідам Калейнікавым. Па задуме яна павінна стаць сэнсавым цэнтрам, цэнтрам усёй выстаўкі. Складаецца кампазіцыя з дзвюх частак: вертыкалі— трохграннага абеліска накшталт флагштока і «сцяга», што плаўна абвівае яго. На «сцягу» — чаканка па алюмініі, якая перадае этапы вялікага шляху рэспублікі: расказвае аб рэвалюцыйнай барацьбе, індустрыялізацыі, Айчыннай вайне, пасляваенным будаўніцтве. Гэтую работу ўспрымаеш як самастойны твор. Выканана яна на даволі высокім прафесіянальным узроўні. Але хоць задума і выкананне самі па сабе цікавыя, кампазіцыя, на жаль, арганічна не ўпісалася ў выстаўку, не стала яе ідэйным і вобразным пачаткам. Побач з манументальнымі станкамі яна выглядае лёгкаважкай і здробненай.

Сэнсавая недакладнасць адчуваецца і ў вырашэнні прасторы за гэтай манументальнай кампазіцыяй. На сярэдняй лініі тут выстаўлены толькі лёгкія веласіпеды ды матацыклы, што «не вяжацца» з магутнымі станкамі ў першай палове залы. Мусіць, лепш глядзеўся б тут славуты беларускі аўтамабіль, трактар альбо электронны прыбор — найбольш важныя, як і станкі, з сучаснай прадукцыі індустрыяльнай Беларусі. І тады б цэнтральны неф залы набыў выразнае і закончанае гучанне.

У самым канцы залы на залатым фоне ззяе велізарная карта рэспублікі, якая апавядае пра развіццё нашай прамысловасці і сельскай гаспадаркі. Пульсуюць блакітныя рэкі, гараць агні прамысловых цэнтраў. Чуваць дыктарскі каментарый. Гэта работа мастакоў Валерыя Алтуф'ева, Анатоля Зайцава, Барыса Казакова і іншых. Задума добрая. Карта прыцягвае ўвагу. Толькі не зашкодзіла б, мне здаецца, большая стрыманасць — занадта ж яна перагружана дэталямі.

Справа і злева ад цэнтральнай часткі залы зроблены выгарадкі—боксы. Тут таксама шмат цікавых знаходак. Экспанаты дэманструюцца бездакорна — з густам, лаканічна. Бухты ізаляцыйных пластыкаў, гумавыя вырабы, адзенне, электронныя прыборы па-майстэрску скампанаваныя ў выразныя прыгожыя кампазіцыі, гарманічныя па сілуэце, масах, колеры. Мімаходзь можна адзначыць, што мастакі-афарміцелі вітрын могуць тут шмат чаму павучыцца. Але аўтары выстаўкі дабіваліся большага, чым проста прыгожай выкладкі тавараў. Яны ўвесь час памятаюць аб галоўным прызначэнні выстаўкі. Вось пасля агляду будаўнічых матэрыялаў вы трапляеце ў архітэктурны аддзел. Лагічна? Лагічна! На сцяне — доўгія рады фотаздымкаў: мы бачым даваеннае будаўніцтва гарадоў і вёсак. Руіны, што пакінулі пасля акупацыі нямецка-фашысцкія захопнікі. Высокі пафас адраджэння. Позірк направа — і вы нібы трапляеце ў кватэры дамоў, што бачылі на фотаздымках і макетах — боксы-пакоі абстаўлены мэбляй, спраектаванай беларускімі архітэктарамі і мастакамі.

Каля беларускіх халадзільнікаў кінаэкран расказвае, як іх робяць у Мінску і рамантуюць. Прадукцыя Гомельскага кабельнага завода прадстаўлена ў выглядзе тэлевізійнай антэны— адразу відаць, што гэтая прадукцыя ўжываецца ў радыётэхніцы. У вялікі расказ пра абслугоўванне насельніцтва разгортваецца фотамантаж у аддзеле харчовай прамысловасці. Такіх удалых мясцін на выстаўцы многа, і яны пакідаюць прыемнае ўражанне. Экспанаты ажываюць, уступаюць у «кантакт» з наведвальнікамі, агітуюць!

Некаторыя з раздзелаў аформлены проста здорава, іншыя — слабей. Многія экспанаты яшчэ не набылі «свой голас». Лепшай магла б быць сістэма экспанавання графічнага тлумачальнага матэрыялу, бо пакуль што неахайныя, з дробным шрыфтам шыльдачкі, пастаўленыя проста на падлогу, псуюць агульнае ўражанне. Варта, відаць, назваць аўтараў манументальных і дэкаратыўных работ, галоўных стваральнікаў выстаўкі. Трэба разумна размеркаваць па ўсіх раздзелах кінаўстаноўкі (сёння яны сканцэнтраваны толькі ў галоўным нефе залы), ліквідаваць выпадкі несупадзення матэрыялаў (так, на фоне гадзіннікавага завода чамусьці стаяць халадзільнікі, на фоне завода халадзільнікаў —кінаапаратура, а выдатная чаканка па медзі «Навука» мастакоў Юрыя Любімава і Станіслава Ларчанкі апынулася ў раздзеле прыродных багаццяў рэспублікі).

І ёсць адна рэч, якая проста выклікае недаўменне. Гэта — міжведамасныя бар'еры, перадолець якія аўтарам выстаўкі аказалася, відаць, не пад сілу. Адзенне дэманструецца чамусьці ў двух месцах, бо яго экспануюць міністэрства бытавога абслугоўвання і Міністэрства лёгкай прамысловасці. Сувеніры аддзелены ад экспанатаў народнай творчасці. Музыка трапіла не ў аддзел мастацтва, а туліцца каля раздзела навукі. Непрапарцыянальна вялікую плошчу заняла выстаўка Дзяржаўнага Камітэта Савета Міністраў БССР па друку. У той жа час транспарт, сувязь і іншыя важныя галіны народнай гаспадаркі амаль не прадстаўлены. Няма карцін і скульптур, якія з'яўляюцца здабыткам беларускага выяўленчага мастацтва... Словам, падумаць кіраўнікам выстаўкі ёсць аб чым.

Віктар ГОВАР.

МАЛАДОСЦЬ і натхненне... Гэтымі словамі характарызавалі мы дэбют у 1960 годзе ў партыі Фігара ў оперы «Севільскі цырульнік» спевака, які цяпер вядомы як заслужаны артыст БССР Аркадзь Саўчанка. З'яўленне кожнага цікавага акцёра на опернай сцэне радуе і слухачоў, і нас, творчых работнікаў. Заўсёды нараджаецца спадзяванне ўбачыць у новым салісце яркую і самабытную артыстычную індывідуальнасць. Аркадзь Саўчанка, на маю думку, мае ў сваім таленце тыя якасці, якія могуць сфарміраваць з яго якраз такую індывідуальнасць.

Спачатку я прадстаўлю яго чытачам.

Нарадзіўся Аркадзь на Віцебшчыне ў 1936 годзе. Васьмігадовым хлопчыкам Аркадзь разам з маці і братам Толем выступаў у Оршы на аглядзе мастацкай самадзейнасці пажарных каманд (маці працавала байцом пажарнай дружыны). Адсюль і пачалася тая дарога, па якой Аркадзь прыйшоў у оперны тэатр.

Дзесяцігодку прыйшлося заканчваць у Рызе, куды пасля вайны пераехала ўся сям'я. Увесь час Аркадзь не пакідаў заняткаў у школьнай самадзейнасці і многа выступаў. Неўзабаве ён, удзельнік мастацкай самадзейнасці Рыжскага клуба чыгуначнікаў, трапляе на агляд, прысвечаны Усесаюзнаму дню чыгуначнікаў. Гэтая паездка ў Маскву многае змяніла ў яго жыцці.

Раней аб вучобе ў Маскоўскай кансерваторыі нават і думаць было страшна, але любоў да музыкі, да спеваў была мацней за ўсё. Ён рашыўся. Пасля трох уступных тураў у Маскоўскай кансерваторыі Аркадзь быў залічаны на падрыхтоўчы курс. Першы крок зроблены. Цяпер яго чакалі гады ўпартай працы, і тут яму нямала дапамагалі вядомыя савецкія спевакі, народныя артысты І. Любчанка, С. Мігай і А. Батурын.

Сапраўдныя вакальныя здольнасці адкрылі Аркадзю магчымасць вельмі рана пачаць працу ў опернай студыі Маскоўскай кансерваторыі. За тры гады вучобы ён падрыхтаваў і выканаў партыі Анегіна, Фігара, Жэрмона і іншыя. Неўзабаве Аркадзь Саўчанка дэбютаваў на сцэне Беларускага тэатра оперы і балета. Ён выконваў партыю Фігара ў оперы «Севільскі цырульнік». Збылася мара. Ён стаў салістам оперы. Радасць была двайная — ён вярнуўся ў родную Беларусь.

З той пары прайшло восем гадоў. Спета нямала партый, і, як у кожнага спевака, у Аркадзя ёсць любімыя ролі. Першая з іх — Фігара. Яго герой жывы, яркі, тэмпераментны, вынаходлівы. «Он плут изрядный», але «плут», які прываблівае гледача.

Да любімых артыстамі належыць і вобраз Анегіна. На лепшых прадстаўленнях спектакля славуты герой выглядае ў выкананні Аркадзя Саўчанкі высакародным «франтам». Ён эмацыянальны і стрыманы, фанабэрысты і разгублены... Цудоўныя сцэнічныя дадзеныя, якія, дарэчы кажучы, залежаць не ад акцёра, — на тое і яна, матухна-прырода! — па-майстэрску выкарыстоўваюцца ім і дапамагаюць ствараць складаны вобраз.

Удача спевака — і партыя Марселя ў оперы Пучыні «Багема». Яго Марсель — тыповы прадстаўнік парыжскай багемы, жывы, знешне трохі лёгкадумны і разам з тым не пазбаўлены вялікіх чалавечых пачуццяў — сапраўдны сябар, сумленны, смелы, верны.

З бляскам вядзе спявак партыю Эскамільё ў оперы Бізэ «Кармен». У складаных куплетах Тарэадора яго голас гучыць роўна, ярка, прыгожа ва ўсіх рэгістрах.

Разам з усім калектывам опернага тэатра Аркадзь Саўчанка спяваў на сцэне Крамлёўскага Палаца з'ездаў. Яму давялося таксама выступаць на оперных сцэнах Свярдлоўска, Новасібірска, Ташкента, Ленінграда, Вільнюса, Кішынёва. Некалькі разоў спявак выязджаў і за межы нашай Радзімы, быў у Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, удзельнічаў у Днях беларускай культуры ў Манголіі, прадстаўляў беларускае мастацтва ў Манрэалі.

А зусім нядаўна адбылася такая падзея — Аркадзя запрасілі праспяваць у оперы «Травіята» ў рыжскім оперным тэатры. Гэта быў незвычайны вечар. У зале сядзела маці, а на сцэне спявалі два яе сыны: партыі Альфрэда і Жэрмона выконвалі саліст рыжскай оперы Анатоль Саўчанка і Аркадзь Саўчанка...

Наперадзе ў маладога опернага спевака Аркадзя Саўчанкі ўпартая, штодзённая праца над стварэннем больш складаных вобразаў у багатым оперным рэпертуары. Для выканання партый Дэмана і Рыгалета, аб чым звычайна мараць адкрыта ці тайна ўсе барытоны, Аркадзю Саўчанку трэба ўдасканальваць вакальнае майстэрства, бо яны вымагаюць ад артыста надзвычай высокай выканаўчай культуры.

Бывае, што малады саліст перш за ўсё стараецца ярчэй перадаць праўду сцэнічных паводзін персанажа: маўляў, калі ўсё па-акцёрску добра, дык і спявацца будзе добра! Або, наадварот, на некаторых спектаклях артыст цалкам аддаецца вакалу — і нешта істотнае трэціцца ў драматычнай характарыстыцы вобраза. Адразу такі недахоп і не заўважаеш, тым больш у сабе. Я лічу, што прафесіяналізм у творчасці опернага спевака вымагае ад яго поўнай аддачы партыі. «Аддача» — таксама справа складаная: гэта не толькі натхненне на сённяшнім прадстаўленні, гэта і папярэдні ўдумлівы аналіз характару з літаратурнай першакрыніцы (нават з названых мной партый — гэта ж героі Лермантава, Гюго, Мерыме і іншых майстроў літаратуры!), і аналіз музычнай палітры ва ўсіх нюансах.

Цікава, што Б. Пакроўскі, найбольш аўтарытэтны з сучасных оперных рэжысёраў, — ён, дарэчы, плённа працаваў і з намі, беларускімі спевакамі, — заўсёды падкрэслівае, наколькі важнай бывае суладнасць у вобразе знешняга і ўнутранага, спасылаючыся на прыклад таго ж Анегіна. Атрымаў акцёр ролю Анегіна, дык перачытай раман Пушкіна, звярні ўвагу на абставіны, у якія паэт ставіць героя, на манеры і густ, выхаваныя ў ім з дзіцячых гадоў, на яго заняткі ад раніцы да ночы... Многае з гэтага «выпала» ў опернай партыі Анегіна, але яе не праспяваеш па-сапраўднаму, калі не вывучыш гэтых прыкмет анегінскай натуры, як гэта рабіла Таццяна, калі трапіла ў кабінет Анегіна і гартала яго кнігі. Рэжысёр пры гэтым спасылаецца на Шаляпіна, які сцвярджаў: «...свядомая частка работы акцёра мае надзвычай вялікае значэнне, можа быць, назат рашучае — яна абуджае і жывіць інтуіцыю, апладняе яе».

Мабыць, А. Саўчанка і сам ведае тое, аб чым я тут пішу. Як старэйшы таварыш, я раю Аркадзю не толькі згаджацца тэарэтычна, а і заўсёды практычна кіравацца асноўнымі сучаснымі прынцыпамі творчасці артыста ў оперы. Тады ён вырасце ў арыгінальнага мастака і па праве зойме ганаровае месца ў беларускай оперы.

Зычу А. Саўчанку поспеху на цярністым і высакародным шляху да сапраўдных вышыняў мастацтва!

Міхаіл ДЗЯНІСАЎ,
народны артыст БССР.

ПРА МАЛОДШАГА

ТВОРЧАСЦЬ— ПРАЦА ШТОДЗЁННАЯ

ФЕСТЫВАЛЬ ПОЛЬСКІХ П'ЕС

Услед за фестывалем балгарскай драматургіі, які адбудзецца ў лютым, у нашай краіне пройдзе фестываль польскіх п'ес.

Як паведаміў карэспандэнту ТАСС намеснік начальніка Упраўлення тэатраў Міністэрства культуры СССР В. Я. Галдобін, у гэтым тэатральным свяце прымуць удзел майстры сцэны Масквы, Ленінграда, іншых гарадоў Расійскай Федэрацыі і саюзных рэспублік. Фестываль будзе праходзіць у два туры. Па прадстаўленні журы некаторыя лепшыя пастаноўкі польскіх п'ес убачаць маскоўскія гледачы.

У ліку твораў, якімі цікавяцца работнікі савецкіх тэатраў, — п'есы класікаў польскай літаратуры Станіслава Выспянскага і Юліуша Славацкага, а таксама п'есы сучасных пісьменнікаў Яраслава Івашкевіча, Ежы Брашкевіча, Ежы Юрандота, Тымацеуша Карповіча, Эрнеста Брыля, Кшыштофа Хоінскага. Гледачы нашай краіны ўбачаць таксама новыя пастаноўкі твораў Ляона Кручкоўскага, чыя драматургія асабліва шырока прадстаўлена на савецкай сцэне.

Пасля фестывалю будзе праведзена творчая канферэнцыя, удзельнікі якой — савецкія і польскія дзеячы тэатра— абмяркуюць вынікі фестывалю. Лепшыя работы акцёраў, рэжысёраў, тэатральных мастакоў будуць адзначаны спецыяльнымі прэміямі.

Папярэдні фестываль польскай драматургіі ў СССР, які праходзіў у 1965 годзе, з вялікай цікавасцю быў сустрэты савецкімі гледачамі і адыграў важную ролю ў пашырэнні культурных сувязей паміж дзвюма братнімі краінамі. Тады ў савецкіх тэатрах было пастаўлена больш як сто спектакляў па п'есах польскіх аўтараў. Многія з іх з поспехам ідуць да гэтага часу.

Павел Місько

ЧЫРВОНАЕ НЕБА

Маленькая аповесць

4.

Калі яшчэ праз дзень я ўсё-такі прыйшоў пад школу, то не пазнаў яе. Драўляны будынак, падобны на літару «П», збляк, ссшарэў, уцяўся ў зямлю. Над ганкамі, што былі на ножках «П», матляліся сцягі з фашысцкімі знакамі. А якраз жа на тых месцах да 1-га верасня вывешвалі чырвоныя палотны—«Калі ласка!» Прыступкі ганка свяціліся тады залацістай жаўцізной—гэтак бабка Настуся вышароўвала іх з чвырам. А цяпер намерзла столькі бруду, што ногі можна было паламаць.

Упоравень з першым ганкам быў прыбудаваны доўгі дашчаты хляўчук. Туды часта забягалі немцы, выходзілі, зашпільваліся, падпяразваліся. А я ўсё не мог зразумець, што гэта і для чаго.

— Прыбіральню пабудавалі!..—растлумачыў мне Пятрусь.—Хы, я знайшоў быў у калідорчыку бляшанку з вішнёвай фарбай—не вымазалі да канца. Дык заскочыў у прыбіральню—і на бар'ер!.. Усё чысценька з бляшанкі выскраб. А яны голымі садзіліся... От было рогату і крыку! Лаяліся: «Дуне вецер! Дуне вецер!» [1]

Мілы Петрусёк... Ён хацеў усцешыць мяне сваім расказам. А стала так горка і балюча за школу, што хоць крыкам крычы. Горш і не прыдумаеш, каб так апаганіць...

У сярэдзіне літары «П», якраз на бугрынцы, дзе летам рабілі пяціканцовую зорку-клумбу, стаяла кухня. Валяліся дровы, нейкія скрынкі і паперкі з-пад прадуктаў, трэскі.

Ля кухні круцілася, павязаўшы замест фартуха па кажушку падраную навалачку з падушкі з нямецкімі літарамі, Таня. Яна дапамагала чысціць бульбу. Мусіць, было мала, бо звычайна кацёл загружалі ўжо гатовай, абіранай—бралі даніну з бліжэйшых хат: па вядры бульбы. Непадалёку з сякерай у руках, фанабэрліва адставіўшы нагу, курыў цыгарэту Сцёпа. Зарабіў, што і казаць! Круцілася яшчэ некалькі малых.

На дровы скарыстоўвалі сцены школьнай адрыны. У ёй не раз мы разгружалі торф на зіму. Усе печкі школы цяпер паліліся круглasутачна, жэрлі дроў нямаведама колькі. І немцы ахвотна падпускалі дзяцей, дазвалялі ім пілаваць, калоць і нават насіць дровы ў сярэдзіну.

Занёс і я пару разоў. На стэлажах ля класаў стаяла ліха ведае колькі зброі, пахаджваў сюд-туд фрыц з аўтаматам. Частка калідора была адшалявана негабляванымі дошкамі. У дзірцы-дзвярах быў відаць яшчэ адзін вартавы. Туды не пускалі. А Таня ўлезла ў такі давер, што спакойна прыбірала пасуду ў класе—салдацкай сталовай і ў афіцэрскай—былым настаўніцкім пакоі, шмыгала і ў тую дзірку-дзверы.

Я не ведаў, чаго тырчыць каля школы Сцёпа. За гэтыя дні можна было сто разоў злічыць усю зброю. Проста не хоча, мабыць, ад сваёй Танькі адстаць ні на крок.

Прыйшлі строем немцы з клуба—на абед. Ім доўга штосьці, паставіўшы на «смірна», гаварыў капітан са школы.

Я чакаў Петруся, каб ісці дадому, і ў гэты час у калідоры школы пачуўся ўскрык, шум, тупат ног. На ганак выкаціўся з перакошаным тварам і вытрашчанымі вачыма Пятрусь. Хістаючыся, ён ступіў некалькі крокаў да нас і абсунуўся ў снег.

Мы сыпанулі да яго. Выбегла са школы з вядром і Таня, расштурхала нас у бакі, укленчыла ля хлопца і стала класці яму на скроні і лоб снег.

Пятрусь апрытомнеў, расплюшчыў вочы. Мы паднялі яго з зямлі. З дзірачкі вуха па шчацэ цёк струменьчык крыві. Хлапчына глядзеў на нас няўцямна...

— Я бачыла... Пеця спыніўся ля кулямёта... А вартавы ззаду падкраўся і як жахне кулаком у вуха...—гаварыла Таня і выцірала кроў навалачкай. Голас яе зрываўся на гарачачны, з прысвістам шэпт.

— Форт!—раптам раўнуў ззаду, вырасшы на ганку, вартавы.—Шнэль, шнэль!—і паказаў аўтаматам ад школы.

Заканчэнне. Пачатак у №№ 11, 12, 13.

[1] «Доннэр веттэр!» — скажоная нямецкая лаянка.

ЕДНАСЦЬ

(Працяг. Пачатак на 1-ай стар.)

на ўвазе творы Зм. Бядулі, А. Гурло, П. Труса, А. Дудара і іншых паэтаў, вуснамі якіх гаварылі і смутак народны і вера народа ў перамогу распачатай Леніным справы:

ты заснуў...
На магілу прыбраную,
след куды не зацьміцца ніколі,
прынясём з недалёкага рання
кветку шчасця —
сусветнае волі...

(П. Трус).

Так, савецкая паэзія, у тым ліку і беларуская, акумуліравала ў многіх радках, розных па глыбіні і сіле, але аднолькава сардэчных і шчырых, тое нечуванае гора, што ахапіла савецкі народ у студзені дваццаць чацвёртага года.

Але час вымагаў большага. Час вымагаў **эпасу**, эпічнага асэнсавання вялікай ленінскай справы, зразуметай як справы ўсіх працоўных.

Ужо ў сакавіку 1924 года Ул. Маякоўскі пачынае працаваць над паэмай, якая і па сённяшні дзень застаецца лепшым творам нашай паэзіі, прысвечанай Леніну, і ў якой паэт (паводле яго ўласнага прызнання) імкнуўся «даць моцную фігуру Леніна на фоне ўсёй гісторыі рэвалюцыі».

27 студзеня 1924 года, у дзень пахавання Ільіча на Краснай плошчы ў Маскве, група членаў «Маладняка» змясціла на старонках «Савецкай Беларусі» зварот «Да ўсіх беларускіх пісьменнікаў і паэтаў»: «У беларускім прыгожым пісьменстве фігура асілка Леніна павінна красавацца ва ўсёй велічы і магутнасці для нашых будучых пакаленняў. Беларускія пісьменнікі, за працу!»

Ёсць усе падставы меркаваць, што адным з ініцыятараў гэтага звароту быў Міхась Чарот: папершае, таму, што ён быў у той час кіраўніком «Маладняка», яго найбольш аўтарытэтным і прызнаным прадстаўніком, а, па-другое, таму, што сам па сабе заклік стварыць вобраз Леніна «ва ўсёй велічы і магутнасці» адпавядаў творчым замыслам і планам паэта.

Студзенем дваццаць чацвёртага года датавана паэма Чарота «Ленін», надрукаваная ў часопісе «Полымя» № 1(9) 1924 года.

Гаворачы пра Чарота, мы прызвычаіліся — і без усякіх нацяжак — ужываць такія вызначэнні, як пачынальнік, піянер, наватар. І сапраўды, «Босыя на вогнішчы» (1921)—першая беларуская паэма пра Кастрычнік. «Чырванакрылы вяшчун» (1923) — паэма, дзе праз казачна-фантастычны сюжэт упершыню ў нашай літаратуры ажыццёўлена спроба раскрыць інтэрнацыянальна-сусветнае значэнне Кастрычніка.

Творам наватарскім — як па тэме, так і па сродках яе рэальнага ўвасаблення — была і паэма Міхася Чарота «Ленін».

Вопыту Чарота, аўтара паэмы пра Леніна, папярэднічаў хоць і не багаты колькасна, але пасвойму змястоўны вопыт рускай савецкай паэзіі, у прыватнасці, такіх паэтаў, як М. Ціханаў з яго баладай «Самі» (1922) — пра індускага хлопчыка, які, уведаўшы імя Леніна, першы раз адчуў сябе чалавекам, альбо рабочы паэт М. Палятаеў, чый верш «Не бачна Леніна партрэтаў...» (1923) набыў самую шырокую папулярнасць і запомніўся ўсім як першая ў нашай паэзіі спроба ўявіць невычэрпнасць ленінскай тэмы.

Як і тыя вершы-водгукі на смерць Ільіча, пра якія гаварылася вышэй, Чаротава паэма мела сваёй асновай, сваім непасрэдным эмацыянальным імпульсам «ясны і ўсвядомлены боль» (словы Маякоўскага) навечнага расставання з правадыром:

Горад...
Заплаканы горад...
Сёння весткаю
Вёску не радуе...
У бязмежныя далі-прасторы
«Ленін памёр»
Нясе радыё.
Лясы, балоты і поле
Заплакалі марш хаўтурны...
— Няма...
Няма яго болей.
Плача народ пануры...

Творы, падобныя да паэмы Чарота, сцвярджалі істотна новы — і толькі савецкаму мастацтву ўласцівы — прынцып вырашэння праблемы правадыр і маса, правадыр і народ.

Паэма называецца «Ленін», а цэнтральны яе герой — беларускі бядняк-селянін Мікіта!.. Гэтым ужо сказана многа пра агульную накіраванасць твора, пра яго галоўную думку: ленінскія ідэі пераўтварэння свету на сацыялістычны лад сталі непераможнай сілай, бо яны авалодалі розумам, сэрцамі, воляй мільёнаў.

Памятаеце, у паэме С. Ясеніна «Анна Снегіна» (1925) кароткі дыялог паміж героем і мужыкамі: «Скажи, кто такое Ленин?» Я тихо ответил: «Он — вы»... Герой, а разам з ім і паэт, меліся тым самым сказаць, што не было ў Леніна ніякіх інтарэсаў і клопатаў, акрамя тых, што былі ў народа.

Пра тое ж і паэма Чарота. Пра непарыўную еднасць народа і Ільіча. Пра непахісную веру працоўных мас у Леніна і пра незвычайную чуласць правадыра да тых практычных штодзённых патрэб народа, якія некаторымі «рэвалюцыйнымі» інтэлігентамі ігнараваліся як «стыхійныя» і таму не вартыя сур'ёзнай увагі. Пра тое, што ў справах і словах Леніна працоўны народ **высвятляў** свае ўласныя інтарэсы з неабходнай для іх рэальнага ажыццяўлення рознабаковасцю і паўнатой, якія не заўсёды даюцца **гэтаму** аднаму прадстаўніку масы, а тым больш масы сялянскай.

Паэма Чарота створана на самым пачатку шляху беларускай савецкай літаратуры. Як на сённяшні погляд, то многае ў паэме выглядае наіўным і павярхоўным. Людзі тут узяты «сумарна», у лініях, а не ў аб'ёмах і фарбах, без таго «выпадковага», якім звычайна і вабіць жывы чалавечы характар, калі ён — велічыня самацэнная, а не простая ілюстрацыя да ідэі.

І ўсё ж паўторым: паэма Чарота вызначала плённы для нашай літаратуры ідэйны **прынцып**, у якім знайшлі свой адбітак, сваё канкрэтнае выяўленне заканамернасці і працэсы самой рэчаіснасці.

...Імперыялістычная вайна. Стары бацька чакае з фронту трох сыноў:

— Сыны на вайне...
Войскамі поле здратавана...
Ну, а мне?
Што рабіць мне?
Паны галаву скруціць
гатовы нам...

І вось, у «вечар асенні, хмуры» вяртаецца адзін з сыноў — Мікола: ён быў у Петраградзе, ён чуў Леніна «з балкона Кшэсінскай палаца». І дадому ён прыйшоў не адзін, а з партрэтам Леніна.

Зажмураным вокам
Партрэт аглядае хату...
Нібы то злотная пража —
Снуюцца і свецяць
З камінка
Карчоў праменні...

Паэма расказвае і пра тое, што салдаты, вяртаючыся з акопаў, ці, правільней, самавольна пакідаючы акопы, прыносілі з сабой пад родныя стрэхі не толькі зброю, але і гатоўнасць скіраваць яе супроць тых, хто нясе віну і адказнасць за жудасныя пакуты і незлічоныя смерці. На руінах старой, варожай народу дзяржаўнасці нараджаецца новая, рэвалюцыйная дысцыпліна: сялянскі сын без прынук ідзе ў Чырвонае войска, каб бараніць здабытую ў рэвалюцыі волю:

І толькі зірнула раніца,
Мікола шынельку латае...
А Ленін здаволены
На Міколу глядзіцца...
Мікола сабраўся ў салдаты
У войска на пятае лета.
Цяпер хата не плакала
Комінам,
Не расіліся слёзы са стрэх...

Мінуць гады, і намаляваная Чаротам сітуацыя не раз сустрэнецца нам у беларускіх раманах, паэмах, п'есах, дзе яна набудзе большую псіхалагічную праўдзівасць. Аднак за Чаротам застанецца бясспрэчная заслуга **першага** слова.

...І зноў бацька адзін у хаце. («Эх, сыночку! Пабыў толькі ночку, толькі ўспомніў памёршую маму... Расказаў мне сваю праграму...»). Адзін — і на сцяне «задуменны Ленін», жывое ўвасабленнем той «праграмы», у якую ўсім сэрцам паверыў не толькі Мікіта, а і ўся вясковая бедната.

Час мінуў...
Сялянскія хаты
Слова Ленін зрабілі святым.
Знялі ўсе,
Ён не любіць багатых,
Ён за праўду,
За лёс бедняты...
А часам —
Возьмуць падатак
З беднага —
І возьмуць лішні...
Ломяць рукі людзі,
Галосяць і кажуць:
«Ўсявышні!»

А Мікіта прыйдзе дахаты,
Ноч усю спаць не ляжа...
На Леніна гляне і скажа:
— Каб ведаў Ленін аб гэтым!

А тут, у гэтым сутыкненні розных сялянскіх надзей (адны спадзяюцца на Леніна, другія на «ўсявышняга»), ёсць ужо і абяцанне нейкага псіхалагічнага руху, толькі і ён рэалізуецца ў характэрным для савецкага мастацтва той пары абагульнена-плакатным стылі — нагадаем хаця б нашы першыя кінафільмы з іх барадатымі збянтэжанымі мужыкамі на раздарожжы паміж царквой і клубам, самагонам і газетай.

Далей ідзе такая сцэна: сяляне збіраюцца паслаць Леніну «ноту» (іменна так, «нотай», у духу тагачаснай газетнай тэрміналогіі, называюць яны сваё пісьмо) са скаргай на каморніка, які несправядліва нарэзаў зямлі: «За рэвалюцыю і мы цярпелі —ці ж нам не крыўдна?!..»

Вечар, цесная хата, сялянскі сход:

А ў сініх хмарах махоркі,
Нібы зоры,
Блішчаць іх вочы...
Што ў жыцці было іх горкім—
Усё Леніну выкласці хочуць.
Ён паможа ў няшчасці — вераць,
Ён зьвядзе з непарадкамі квіты...
Раптам
Рыпнулі дзверы, —
Увайшоў вельмі хмурны Мікіта.
— Атрымаў ліст ад сына ўчора...
Сам нічога... і дзеткі здаровы...
Піша ён... аб Леніне... хворы...
Пахіснулі сяляне галовы...
А пяро —
Заскрыпела і змоўкла
На паўслове мужыцкай «ноты»...
Толькі месяц зірнуў пажоўклы
Праз акно
На слёзы бядноты...

Кранае ў пісьме Міколы, пераказаным бацькам, яго інтымная інтанацыя: дзеткі здаровы... Ленін хворы... Гэта інтымнасць — і ў думках, у перажываннях сялян, якіх смутная вестка адарвала ад «ноты»: «Што ж рабіць? Пачакаем троху... Даць спачынак — здароўю парука...» І, нарэшце, канцоўка паэмы — словы Мікіты:

— Хай памёр...
Але ў сэрцы нашу я
Яго імя — ён будзе жывым...
Капля слёз на зрэбнай кашулі
Здавалася капляй крыві.
І Мікіта з жалобаю ў сэрцы
Не зводзіў вачэй з партрэта...
— Ці ж можа Ленін памерці?
Не веру.
Не веру я ў гэта...

Паэме Чарота, відавочна, не хапае канкрэтнасці, лірычнага пафасу, выразнасці самога верша, які вельмі часта збіваецца на просты рэчытатыў.

Аднак, ідучы цалінай, чуйна слухаючы эпоху, Чарот здолеў адкрыць для беларускай савецкай літаратуры тэму і вобраз рэвалюцыйнага правадыра, які **ўзнімае** звычайнага, радавога прадстаўніка «нізоў», робіць яго актыўным творцам гісторыі.

Ва ўсім лепшым, ідэйна- і мастацка дасканалым, што створыць наша літаратура пазней, ленінская тэма будзе няспынна пашырацца як тэма ўсенароднай барацьбы за новы свет, як тэма настойлівых гераічных пошукаў будучыні.

ЗАВОДСКІЯ ЛАЎРЭАТЫ

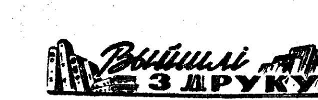
На светлагорскім заводзе штучнага валакна з'явіліся свае лаўрэаты конкурсу вакалістаў. Праходзіў гэты конкурс у Доме культуры энергетыкаў, і сведкамі яго сталі ўсе члены папулярнага ў горадзе маладзёжнага клуба «Час і моладзь». Восем лепшых салістаў, тры дуэты і два квартэты дэманстравалі сваё вакальнае майстэрства.

Апаратчыца Надзея Чарнейка добра выканала песню «Мая Беларусь» самадзейнага кампазітара Ул. Альтшулера на словы Ю. Лундзіна і стала пераможцай, атрымаўшы дыплом першай ступені.

Поспех спадарожнічаў рабочым завода Марыі Івашынай і Уладзіміру Іванчанку. Яны атрымалі дыпломы другой ступені.

Музычнасцю выканання парадаваў вакальны дуэт у складзе рабочых ткацкага цэха Зінаіды Няхайчык і электрыка Алега Калініна.

І. КАТЛЯРОЎ.

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

Ц. Кісялёў. У братняй сям'і народаў СССР. Мастак Г. Малышаў. 1968 г. Тыраж 8 600 экз. 152 стар. Цана 64 кап.

Наша рэспубліка. Лічбы і факты. Статыстычны зборнік. Складальнікі Р. Кананаў і В. Маеўскі. Мастак Ю. Зайцаў. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 12 000 экз. 280 стар. Цана 56 кап.

Нарысы гісторыі Камуністычнай партыі Беларусі. Частка I. (1853—1920). Выданне другое. Мастак І. Бялецкі На рускай мове. 1968 г. Тыраж 10 000 экз. 508 стар. Цана 1 руб. 31 кап.

С. Антонаў, А. Балхавіцін, С. Касьянаў, А. Несцяровіч, В. Палячэнка, Я. Рамбаеў. Партызанская крынічка. Дакументальная аповесць Літаратурная апрацоўка М. Шыбаліса. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 60 000 экз. 224 стар. Цана 49 кап.

Яніна Бранеўская. Пра чалавека, які не кланяўся кулям. Пераклаў з польскай мовы Янка Брыль. Мастак Г. Паплаўскі. 1968 г. Тыраж 10 000 экз. 116 стар. Цана 19 кап.

С. Грабеншчыкаў. Сцэнічныя беларускія танцы. Мастацкай самадзейнасці. Мастак Б. Казлоўскі. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 9 600 экз. 80 стар. Цана 24 кап.

Якуб Колас. Новая зямля. Паэма. Мастак Г. Паплаўскі. 1968 г. Тыраж 16 000 экз. 400 стар. Цана 1 руб. 94 кап.

Наднёманскія былі. Зборнік артыкулаў і нарысаў. Мастак І. Капялян. 1968 г. Тыраж 3000 экз. 288 стар. Цана 63 кап.

Мастацтва Савецкай Беларусі. Альбом. На беларускай і рускай мовах. Аўтар тэксту І. Паньшына. Мастак М. Шыракаў. 1968 г. Тыраж 8 600 экз. Цана 65 кап.

ПакаціГарошак. Беларуская народная казка. Малюнкі С. Кавалёва. 1968 г. Тыраж 100 000 экз. 24 стар. Цана 21 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «НАВУКА І ТЭХНІКА»

В. Купрэвіч. Акадэмія навук Беларускай ССР. Нарыс гісторыі і дзейнасці. Трэцяе, дапоўненае выданне. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 2 300 экз. 240 стар. Цана 99 кап.

Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак. Мастак А. Бяспалы. 1968 г. Тыраж 1 000 экз. 318 стар. Цана 1 руб. 41 кап.

Л. Малчанава. Матэрыяльная культура беларусаў (гісторыка-этнаграфічнае даследаванне). На рускай мове. 1968 г. Тыраж 2 400 экз. 232 стар. Цана 1 руб. 44 кап.

Навука БССР за 50 год. Зборнік. 1968 г. Тыраж 1 500 экз. 608 стар. Цана 2 руб. 76 кап.

«З МАЛЕНСТВА ВЫЗНАЧЫЎ КІРУНАК СВОЙ...»

Да 100-годдзя з дня нараджэння Аванеса ТУМАНЯНА

Амбарцум, яйла,
Яйла-джан, яйла...

Гэта — народны армянскі напеў, для якога непатрэбны ды і немагчымы пераклад. Я даўно пачуў яго ад паэта, на журботна-мудрым абліччы якога адлюстраваўся лёс армянскага народа, — ад Аванеса Туманяна.

Заўтра спаўняецца 100 гадоў з дня яго нараджэння...

Заўсёды, калі б ні разгарнуў яго кнігі, бачу згорбленую постаць аратага, роднага брата купалаўскага беззямельніка, бачу постаць наіўна-даверлівага хлопчыка Гікора, бачу постаці гордых Маро, Ануш, Сако Ларыйскага — герояў аднайменных паэм...

«З маленства вызначыў кірунак свой...» Так з поўным правам мог сказаць пра сябе паэт. З першых сваіх вершаў і паэм, якія з'явіліся ў друку ў 1890 годзе, Аванес Туманян заявіў аб сабе як песняр дум і спадзяванняў народных, як паэт палымянага грамадзянскага пафасу, як барацьбіт за людское шчасце, за ідэалы роўнасці і братэрства народаў.

Аванес Туманян быў сапраўды народным паэтам. «Для чытачоў іншага народа, — адзначаў у 1916 годзе В. Брусаў, — знаёмства з паэмамі Туманяна... дасць больш для пазнання сучаснай Арменіі і яе жыцця, чым могуць даць тоўстыя тамы спецыяльных даследаванняў. Паэт у рэзкіх, яркіх рысах узнаўляе побыт роднага народа, але робіць гэта як мастак, выклікаючы да жыцця незабыўныя вобразы...»

Найбольшых поспехаў дасягнуў Туманян у эпічнай паэзіі. Яго паэмы «Маро», «Сако Ларыйскі», «Ануш», «Алек», «Спрадвечная барацьба» і іншыя сталі не толькі выдатным дасягненнем армянскай літаратуры, яны здабылі прызнанне і вядомасць многіх народаў. Імя Туманяна, яго творы ведаюць і шануюць у розных кутках нашай вялікай савецкай Радзімы...

Аб чым думаеш, перачытваючы творы Аванеса Туманяна сёння, напярэдадні 100-годдзя з дня нараджэння вялікага паэта? Думаеш пра тое, што толькі глыбінныя працэсы народнага жыцця могуць стаць асновай сапраўдных паэтычных шэдэўраў, што толькі таму, хто збярог для нашчадкаў народную гордасць і веру, забяспечана нязменная ўдзячнасць і любоў народа.

Гэтую ўдзячнасць і любоў выказваем мы сёння вялікаму армянскаму паэту, чыя творчасць была ўзорам адданага служэння роднаму народу.

Прапаную ўвазе чытачоў «Літаратуры і мастацтва» два вершы Аванеса Туманяна ў маім перакладзе на беларускую мову.

Сцяпан ГАЎРУСЕЎ.

Аванес ТУМАНЯН

АРАТЫ

Спарней, валы, цягніце плуг,
Дык справімся патроху
Прайсці як-небудзь лішні круг —
Цярплівасць люба богу.

Ён дасць вам вытрымку, валы,
Падняць цяжкія скібы
І нават... Сцебані, малы! —
І ты знямогся хіба!

Што ж, багацей усё загроб —
На скаргі не зважае;
Задарма памаліўся поп
І — пеклам пагражае.

Ды і падатак не малы —
Ці застанецца зерне
Да нові... Спакайней, валы!—
Куды вас ліха верне!

Як ні ўрабляй кавалак свой—
Не выгнаць беднасць з хаты,
І будзеш голаю дзятвой
Ды голадам багаты.

Спарней, валы, цягніце плуг,
Дык справімся патроху
Прайсці як-небудзь лішні круг —
Цярплівасць люба богу!

1887 г.

ПЕРАВАЛ

З маленства вызначыў кірунак свой:
Пакуль я ў сіле,
Па горным схіле
Іду — з узнятай горда галавой.

Сцяжынка абарвецца пад нагой:
Сіл не шкадую,
Яе знайду я, —
Зноў крочу, апаясаны смугой.

Што я пакінуў ля падножжа, друг!
Чыны і грошы,
І свет варожы —
Усё, што вольны прыніжае дух.

Адчую, аглядзеўшыся ў гарах,
Што ўсё нікчэмна,
І дарэмна
Я некалі цаніў... дарожны прах!

Не страшыць кайстра і бязлюднасць скал,
І мне пацеха —
Палохаць рэха
І весела ісці за перавал.

1909 г.

З пошты ЛіМа

А ЦІ НЕ ЛЕПШ ЗРАБІЦЬ ТАК?

Пры кожным райспажыўсаюзе ёсць таваразнаўцы па кнігах. Яны і займаюцца складаннем заявак на кнігі. Добра, калі на гэтай пасадзе чалавек са спецыяльнай адукацыяй, чалавек, які сам любіць кнігу, вывучае літаратуру. Тады заяўкі будуць больш-менш задавальняць патрэбы.

На вялікі жаль, пакуль што не ўсюды такія таваразнаўцы. Ёсць і некваліфікаваныя. Ад іх работы церпіць чытач, у тым ліку і мы, настаўнікі і вучні. Вось чаму я прапаную, каб у складанні заявак на кнігі ў райспажыўсаюзах абавязкова ўдзельнічалі работнікі райана і аддзела культуры. Думаю, што яны лепш ведаюць патрэбы школьных і сельскіх бібліятэк.

Добра было б дабіцца і таго, каб кожная школа, бібліятэка, сельскі клуб пераводзілі грошы райспажыўсаюзам за кнігі адразу на ўвесь год. А набіралі літаратуру на вызначаную суму паступова, па меры паяўлення навінак. А што робіцца цяпер? Як толькі дадуць школе ці сельскай бібліятэцы грошы, яны адразу бяруць усё, што трапляецца пад руку на поўную суму. А потым немагчыма купіць нават вельмі патрэбныя кнігі.

І. ГОВАР,
дырэктар Гальшанскай школы-інтэрната Ашмянскага раёна.

Перад вамі партрэты кампазітара Рыгора Пукста, пісьменнікаў Валянціна Таўлая і Янкі Брыля. Гэтыя партрэты — частка серыі, прысвечанай вядомым дзеячам беларускага мастацтва і літаратуры, над якой працуе мастак С. Герус.

У мяне гуло ў галаве, я таксама быў аглушаны, як Пятрусь. Цёмная, бяссільная нянавісць здушыла мне грудзі так, што нельга было дыхаць.

Сцёпа і я ўзялі Петруся пад рукі і павялі дадому. Таня, здаецца, тады засталася яшчэ каля школы...

А праз дзень чакаўся новы, 1942 год.

Немцы высеклі астатнія елкі. Некалькі штук зацягнулі ў клуб, астатнія павезлі ў школу.

Па хатах хадзілі Карл Шпайтэль і стараста, збіралі сталы на навагодні баль у клубе. Таня, канешне, была з імі—сцініла хімічны аловак і старанна, рускімі і нямецкімі літарамі выпісвала пад нізам сталоў прозвішчы тых, у каго бралі. Меліся потым вярнуць. Але людзі разумелі: рабілася ўсё для блізіру. Зняўшы галаву, па валасах не плачуць...

Забралі і ў нас стол з тае хаты. Таня пакручвалася так, быццам нікога, акрамя яе і Шпайтэля, у пакоі не было.

У гэты дзень і назаўтра, ідучы праведаць Петруся, я некалькі разоў бачыў, як яна шпацыравала ад клуба дадому і назад. Усё клапацілася пра сваіх немцаў... Я стараўся нават не глядзець у бок Тані, хоць бачыў усё краем вока. І кожны раз ад злосці на яе ці яшчэ ад чаго ў мяне аж дрыжэла ў сярэдзіне.

У пераднавагоднюю ноч паснулі мы з мамаю позна. Гаварылі доўга пра тату і брата, пра даваеннае жыццё. Мама паплакала трохі.

Прачнуліся мы ад крыкаў «Пажар!» і страляніны. Прамавугольнікі вокан трымцелі крывавай чырванню.

— Сынок! Хата гарыць! Апранайся хутчэй! А божухна мой, а міленькі...—залементавала маці.

У мяне ад перапуду зарэзаў жывот, падкасіліся ногі. Я ледзь выбраўся на двор. Я ведаў, што такое пажар: летась разам з суседскай гарэла і наша хата, але ўгушылі.

Гарэў клуб...

Нават з-за хат, што стаялі па другі бок вуліцы, бачна было, як высока ў неба шугаюць велізарныя космы агню. А яшчэ вышэй, нібы чырвоныя галкі, узляталі агністыя камякі кастрыцы. Паўнеба было засеяна раямі вогненных чмялёў. Нават на захадзе, з процілеглага ад пажару боку, калыхаліся барвовыя сполахі.

Метраў дзвесце было да клуба, а і тут быў чуваць ненажэрны трэск і гуд агню. На шчасце, вецер дзьмуў на ўсход, а не на сяло...

— Гэткая смаліна, дзіва што палае... Такога клуба больш ужо не паставім...—уздыхнула маці і панесла назад у хату нейкі клунак, што паспела выцягнуць.—Ідзі апраніся цяплей!

Апранаюся і адразу выскокваю назад, на вуліцу. Ля двароў чарнеюцца купкі людзей, даносіцца стрыманая гаворка. Перасякаю вуліцу і імчу праз чужы двор да клуба, а ў сэрцы непрыхаваная радасць: так і трэба гэтым фрыцам. Дулю ім, а не казарму на зіму!

За будынкамі, па садах і агародах такія ж устрывожаныя групкі людзей. Некаторыя ж, падыходзячы і даведваючыся, што гарыць і куды дзьме вецер, спакойна даставалі курэцкія прылады, выкрэсвалі з крэмеця агню, закурвалі. Моўчкі, як кажаны, шмыгалі дзеці.

Бліжэй не падыходзілі. Там, у жудасным выцці, штосьці час ад-часу глуха лопала, а то і звонка пэнкала, з віскатам і фырканнем узлятала ў паветра. Некалькі разоў з таго боку, дзе былі афіцэрскія пакоі, гухнулі ўзрывы, угору дзьмухнула галавешкамі і іскрамі. На сярэдзіне будынка з грукатам правалілася ў пякельнае месіва распаленая ды чырвані бляха, угору ўзляцелі новыя полчышчы іскраў.

Натыкаюся на Петруся і станаўлюся побач. Ён без шапкі, вуха праз усю галаў завязана згорнутай у некалькі столак рабенькай хусткай. Гаворыць, што з дзірачкі ўсё яшчэ сочыцца сукравіца і гной. Ён не чуе на яго—лопнула барабанная перапонка.

Узрывы і выстралы спыняюцца. Немцы, што ляжалі ланцужком, паўставалі, падышлі бліжэй да агню. Некаторыя з іх без шапак, без шынялёў і зброі, курчацца ад холаду. Падаліся бліжэй да пажару і людзі, пашыліся наперад і мы з Петрусем.

Вачам балюча ад гарачыні. Чарнее мокрая, адталая зямля, зыркім бляскам адсвечваюць лужы.

Уздоўж шарэнгі немцаў бяжыць Сцёпа—мы здалёк пазнаем яго.

— Тані не бачылі? Дзядзька, Настусінай Тані не сустракалі тут?—голас у яго ўстрывожаны, перарываецца, яму нібы не хапае паветра. Коўзаючыся і спатыкаючыся, ён аббягае ўсіх на пажары і ляціць у сяло.

Нейкая няясная трывога закрадваецца мне ў сэрца і расце там, мацнее. Я азіраюся па баках, шукаю вачыма Таню, а потым гавару Петрусю з яхідствам:

— От, дзевачур... І ноччу яму спакою ад Тані няма.

Але ж не было ўжо спакою і мне. Я таксама прайшоўся сярод людзей, вярнуўся да Петруся. Дзяўчынкі нідзе не было. Пэўна, спіць дзесьці, як пасля лазні...

У клубе абрушыліся сцены. Агонь уздыхнуў з палёгкай і завыў цішэй, не так люта. Па распаленай чырвонай блясе перабягалі, мітусіліся залатыя іскры-мурашкі.

— Няма Тані?—падбег да нас Сцёпа.

Мы пакруцілі галовамі.

— Коля... Ты толькі не хвалюйся, добра?..—у Сцёпы ляскацелі зубы.—Коля... Няма Тані і дома!..

—Прыйдзе твая немка, нідзе не дзенецца...—стараўся я паказацца спакойным, хоць у самога ў грудзях балюча заныла. Такім усхваляваным свайго самалюбівага камандзіра я яшчэ ніколі не бачыў.

— Сволач ты! Гад!—схапіў мяне загрудкі, сарваўся на роспачны крык Сцёпа.—Ты знаеш, што яна пайшла з вечара ў клуб і не вярнулася? І бабцы сказала перад адыходам...—спазмы перахопвалі яму дыханне.—Усё сказала... Загінула яе мама... разбамбілі немцы ў эшалоне! Бабка Настуся з вечара ў паралічы ляжыць!..

— Пусці яго...—падышоў Сяргей, жывасілам адарваў Сцёпу ад мяне: я ўжо задыхаўся.—Праўда, Коля... Памыліліся мы ў Тані...—Сяргей сам ужо ўчапіўся мне, як абцугамі, у плячо.—Учора ўпрыцемку прынесла мне пісталет і два зараджаныя аўтаматныя магазіны. У школе выкрала, вынесла з памыямі...

Сяргей камячыў мне плячо, а я не чуў болю. Я нібы ўкамянеў. Да мяне яшчэ не даходзіла ва ўсім страхоцці тое, што магло здарыцца з Таняй. Я няўцямна пазіраў то на Сяргея, то на Сцёпу. У Петруся быў крыва разяўлены рот, ён усё стараўся і не мог штосьці скаўтнуць. Сцёпа раптам сарваўся з месца і яшчэ раз пабег да бабкі Настусі—як яна там? А можа, і Таня з'явілася за гэты час?

Праз ланцуг немцаў праходзіць Карл Шпайтэль, кагосьці шукае. Шапку ён нізка нацягнуў на вушы, шынель, наадварот, расхрыстаў: відаць споднняя кашуля, ружовая ад агню. Фрэнча не было, мусіць, застаўся ў агні. Вось дзяншчык наблізіўся да нас, паўглядаўся лепш, потым штосьці сказаў Сяргею і пайшоў за натоўп, у прыцемак. Той накіраваўся следам.

Вярнуліся яны па аднаму. Шпайтэль уздыхаў і мармытаў:

— Ай, Тан'я. Тан'я... Малі дзевашка Тан'я ..

Сяргей моўчкі, згорбіўшыся, стаў каля нас. Губы былі моцна сцяты, на шчоках штосьці тузалася, нібы прасілася вонкі.

— Згарэла Таня..—глуха выдыхнуў ён.—Перапіліся ўсе, паснулі—салому падпаліла... Як порах, а яна яшчэ разносіла агонь... Адзенне ўспыхнула, дык яна ў акно, хацела выскачыць... А вартавы з аўтамата... Сам Шпайтэлю расказваў.

— А-а-а!—нема ўскрыкнуў Пятрусь і ўпаў на снег, курчачыся і стрыгучы нагамі і рукамі.

Помню пякельны боль у гудзях і гарачы снег. Я поўзаў пад нагамі ў людзей, задыхаючыся. І ўсё стараўся надзець Петрусю рукавіцу. А яна не лезла на мокры, сціснуты кулачок, з якога выглядаў снежны ледышок.

— Людцы мае... А што ж гэта робіцца?!—стагнаў над сынам Панас, Петрусёў бацька.—А я ж казаў яму—ты хворы, не выходзь...—плечы ў яго ўздрыгвалі.

Потым дзядзька Панас падняў маленькага, бы корчык, Верабейчыка і панёс. Людзі моўчкі давалі дарогу. Кажух, нашараваны цэглаю, доўга адсвечваў чырванаватым бляскам.

Сяргей стаяў, сціснуўшы кулакі. У вачах яго гарэлі маленькія пажары.

Сінелі, курыліся бялесым дымам чорна-чырвоныя галавешкі. Шпайтэль, адварочваючы твар убок, каб не так пякло, разграбаў жар, штосьці шукаў

Неахвотна шарэла неба, неахвотна займалася раніца...

Ужо даўно было і ачапленне знята, і сяляне разышліся. А мы са Сцёпам усё стаялі, здранцвеўшы. Мы ўсё глядзелі ў агонь, чакалі цуда.

Прыляцеў са Слуцка легкавік. З яго вылез афіцэр з бліскучымі плеценымі пагонамі—той самы палкоўнік. Спачатку яму штосьці дакладваў падцыглясты, з крыжам на шыі капітан са школы. А потым ужо клубны афіцэр зачытаў спісак згарэўшых: «Бекнер! Войке! Амбахер! Шутцэ! Вельбан!» Пасля палкоўнік крычаў, як вар'ят, сарваў з шыі капітана крыж, а ў клубнага афіцэра—пагоны. І стаў хлістаць таго, з клуба, па твары.

Мы гэта чулі і бачылі, як у сне...

Андрэй КАРПАЎ

МУЗЫКА Ў ВАС ДОМА

На чацвёртым з'ездзе кампазітараў СССР гаварылася аб неабходнасці шырокай музычнай прапаганды, якая павінна служыць справе эстэтычнага выхавання народа.

Аб адной з форм прапаганды музыкі расказаў карэспандэнту АДН галоўны рэдактар Усесаюзнай фірмы грампласцінак «Мелодыя» Андрэй Карпаў.

Пачну з лічбаў. Гэта дазволіць лепш выявіць ролю грампласцінкі ў эстэтычным выхаванні. У 1968 годзе мы выпусцілі больш як 190 мільёнаў пласцінак. Сёлета іх выпусцяць ужо звыш 200 мільёнаў штук. Будуць шырока прадстаўлены сімфанічная, оперная і камерная музыка, аперэта, вучэбна-адукацыйныя запісы, а таксама проза, паэзія, драматургія, запісы для дзяцей, народныя песні, песні савецкіх кампазітараў. Лепшыя творы рускай і зарубежнай класічнай музыкі, савецкіх кампазітараў — крыніца духоўнага ўзбагачэння — запісаны на грампласцінках фірмы «Мелодыя».

Напярэдадні стагоддзя У. І. Леніна «Мелодыя» лічыць першым сваім абавязкам пазнаёміць савецкіх людзей з музычнымі творамі, прысвечанымі правадыру ўсіх працоўных. Вялікімі тыражамі выпушчаны пласцінкі: «Ода памяці У. І. Леніна» А. Хачатурана, 12-я сімфонія Д. Шастаковіча, кантата «Да 20-годдзя Кастрычніка» С. Пракоф'ева, драматычная сімфонія «Ленін» В. Шабаліна і іншыя творы.

Цяжка пералічыць нават найбольш значныя творы савецкіх кампазітараў, якія выйшлі ў грамзапісе і сталі шырока вядомы аматарам музыкі.

У прапагандзе музыкі нам дапамагаюць і самі пакупнікі, фірма ўлічвае попыт. Вось, напрыклад, часта пытаюць песні ў выкананні Людмілы Зыкінай. Гэта, бадай, адна з самых папулярных цяпер выканаўцаў рускіх, народных, савецкіх песень. Грампласцінкі з запісам песень Зыкінай у год купляюць больш як 2 мільёны чалавек. Тыраж пласцінак з запісам выступленняў Чырванасцяжнага імя Аляксандрава ансамбля песні і танца Савецкай Арміі перавышае 3 мільёны экземпляраў.

Адным словам, аматар музыкі можа паслухаць многія цікавыя для яго рэчы, напрыклад, цэлую оперу, дома. «Мелодыя» запісала на доўгаіграючых пласцінках больш як 100 оперных спектакляў, дзесяткі балетаў, аперэт у выкананні лепшых артыстаў краіны, спектаклі праслаўленых тэатральных калектываў краіны.

Савецкія запісы музычных твораў, нашы пласцінкі вядомы ў многіх зарубежных краінах.

Вялікае выхаваўчае значэнне маюць спецыяльныя грамзапісы для дзяцей, вучэбныя дапаможнікі для агульнаадукацыйных школ. У іх уваходзяць фонахрэстаматыі, урокі спеваў, урокі слухання музыкі. Спецыяльныя цыклы гутарак па праграмах ствараюцца для тых школ, якія не маюць педагогаў спеваў і музыкі. Грампласцінкі могуць быць з поспехам выкарыстаны на факультатыўных занятках па музыцы ў старэйшых класах, на занятках у народных універсітэтах культуры.

Ёсць яшчэ адна важная форма прапаганды музыкі — фанатэкі. Іх пакуль нямнога. Але значэнне фанатэк велізарнае. АДН у свой час паведамляла аб фанатэцы Варонежа, якая паспяхова прапагандуе музыку. Такія ж фанатэкі ёсць пры рэспубліканскай бібліятэцы ў Кішынёве і ў многіх раёнах Малдавіі, у Вільнюсе.

У прывітанні ЦК КПСС чацвёртаму з'езду кампазітараў СССР выказана ўпэўненасць, што «савецкае музычнае мастацтва будзе і надалей адыгрываць усё ўзрастаючую ролю ў камуністычным выхаванні народа». Прапаганда савецкага музычнага мастацтва — найпершая задача творчага калектыву фірмы «Мелодыя».

АДН.

С. З. САПЕШКА

16 лютага 1969 года пасля цяжкай хваробы памёр дырэктар Дзяржаўнага музея Беларускай ССР, член КПСС, заслужаны дзеяч культуры БССР Станіслаў Захаравіч Сапешка.

С. З. Сапешка нарадзіўся ў 1908 годзе ў в. Шастакі Капыльскага раёна Мінскай вобласці ў сям'і селяніна. Пасля сканчэння ў 1939 годзе Ленінградскага педагагічнага інстытута працаваў выкладчыкам у навучальных установах.

У гады Вялікай Айчыннай вайны С. З. Сапешка служыў у Савецкай Арміі, удзельнічаў у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

З 1949 года С. З. Сапешка з'яўляўся старшым навуковым супрацоўнікам, а потым намеснікам дырэктара Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

З імем С. З. Сапешкі звязана ўся работа па стварэнні Дзяржаўнага музея Беларускай ССР. У 1959 годзе ён узначаліў арггрупу па стварэнні музея, а ў 1964 годзе стаў яго дырэктарам.

На ўсіх участках работы С. З. Сапешка праявіў сябе як умелы арганізатар, энергічны, працалюбівы і патрабавальны кіраўнік, вопытны прапагандыст.

За заслугі перад Радзімай ён узнагароджаны 5 ордэнамі і 7 медалямі.

Пакінуў нас чулы таварыш, спагадлівы чалавек, які здабыў сабе глыбокую павагу таварышаў, усё сваё жыццё аддаў нашай агульнай справе.

Светлая памяць пра Станіслава Захаравіча Сапешку назаўсёды захаваецца ў нашых сэрцах.

ПІЛАТОВІЧ С. А., КІСЯЛЁЎ Р. Я., МАРЦАЛЕЎ С. В., КУЗЬМІН А. Т., КАПІЧ М. Ф., ШАРАПАЎ В. І., КАВАЛЁЎ М. В., МІНКОВІЧ М. А., ПАРВАТАЎ Я. Б., МАЧУЛІН Р. Г., МІХНЕВІЧ Ю. М., ПАШКЕВІЧ Н. Е., АНЦІПЕНКА Н. І., ЛАВЕЦКІ П. С., ГІЛЕП У. А., ЗАГРЫШАЎ І. П., ЗАКЛІНСКАЯ А. М., ІГНАЦЕНКА І. М., КАМЕНСКАЯ Н. В., КРАЎЧАНКА І. С., САВАЧКІН П. З., АБЕЦЭДАРСКІ Л. С., ВЯДЗЕНІЧАЎ Н. Р., ЖЫГАРАЎ І. С., БАРЫСЕВІЧ Ф. В., СМІРНОЎ В. С., М. ТАНК, ГРАМЫКА В. А.,

Міністэрства культуры БССР глыбока смуткуе з прычыны заўчаснай смерці заслужанага дзеяча культуры БССР, дырэктара Дзяржаўнага музея БССР САПЕШКІ Станіслава Захаравіча і выказвае спачуванне родным і блізкім нябожчыка.

Беларускі рэспубліканскі камітэт прафсаюза работнікаў культуры глыбока смуткуе з прычыны смерці дырэктара Дзяржаўнага музея БССР заслужанага дзеяча культуры рэспублікі Сапешкі Станіслава Захаравіча і выказвае спачуванне сям'і нябожчыка.

Калектыў работнікаў Дзяржаўнага музея Беларускай ССР паведамляе аб смерці дырэктара музея заслужанага дзеяча культуры БССР Сапешкі Станіслава Захаравіча і выказвае глыбокае спачуванне сям'і нябожчыка.

Прэзідыум Беларускага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры з глыбокім смуткам паведамляе аб заўчаснай смерці члена Прэзідыума таварыства, дырэктара Дзяржаўнага музея БССР Станіслава Захаравіча Сапешкі і выказвае спачуванне сям'і нябожчыка.

Госці Мінска

ГУЧАЦЬ БЕТХОВЕН І ЧАЙКОЎСКІ

ВЯЛІКІ сімфаніст — Людвіг ван Бетховен пастаянна звяртаўся да вакальнай музыкі. Вядома, у яго багатай спадчыне яна не займае такога вялікага месца, як сімфоніі, санаты і канцэрты... Аднак у вяршынным творы — Дзевятай сімфоніі ён першым у сусветнай сімфанічнай класіцы спалучыў аркестравую тканіну з жывым чалавечым голасам, злучыў музыку і слова. Гісторыю сусветнай вакальнай культуры нельга ўявіць без цыкла песень «Да далёкай каханай» у такой жа меры, як і без цыклаў Ф. Шуберта «Зімовы шлях» і «Прыгожая млынарка».

Многія сімфанічныя аркестры і салісты - інструменталісты ўключаюць у свой рэпертуар бетховенскія сімфоніі, уверцюры, канцэрты, санаты. Значна радзей можна пачуць выкананне яго вакальнай музыкі. Опера «Фідэліа», на жаль, нідзе не ставіцца, а цыклы «Да далёкай каханай» або «Шатландскія песні» можна пачуць хіба што ў запісе на грампласцінках.

Таму вельмі прыемна было пачуць на канцэрце заслужанай артысткі РСФСР Ніны Ісакавай вакальны цыкл Бетховена «Шатландскія песні», якія яна выконвала ў суправаджэнні інструментальнага трыо ў складзе лаўрэата Міжнароднага конкурсу Іялантьі Мірошнікавай — фартэпіяна, Віктара Карначова — скрыпка і Льва Неучава — віяланчэль.

Канцэрт адкрыўся выкананнем бетховенскага трыо. Пры ўсёй камернасці твора ў ім адчуваецца вялікі Бетховен, аўтар сімфоній і фартэпіянных канцэртаў. Стыль Бетховена выказаны ў радасна-энергічным алегра, у тонкай жартаўлівасці скерца, у вясёлым фінальным рондa. Ігру маладых музыкантаў, сярод якіх асабліва хочацца адзначыць Іяланту Мірошнікаву, вызначае добрае ансамблевае чуццё, беражлівае стаўленне да аўтарскай думкі і разнастайная палітра нюансаў.

І вось «Шатландскія песні». У выкананні гэтага цыкла Ніна Ісакава знайшла правільныя тэмпавыя градацыі, што з'яўляецца найбольш складанай інтэрпрэтатарскай задачай.

Бетховен у сваіх апрацоўках не імкнуўся падкрэсліць нацыянальную і ладавую асаблівасць шатландскай народнай музыкі, але ў кожнай асобнай песні падкрэслена жанравая асаблівасць і яе змест. Вось гэта якраз вельмі дакладна здолела перадаць спявачка у такой песні як, напрыклад, «Мілей за ўсіх быў Джэмі». Мелодыя яе здаецца трохі «сумнаватай» у параўнанні з жартаўлівым тэкстам, і спявачка тактоўна абыгрывае гэтую кантраснасць. Песня ў яе выкананні набыла зусім свежую афарбоўку, а гэта і закладзена ў творы Бетховена.

А як хораша прагучалі рамансы «Люблю цябе» і «Пацалунак»! Музыка пачуццяў, якія, мабыць, і немагчыма пераказаць словамі, была «духам і літарай» таго, што лілося ў залу. Чаруе вось такое тонкае ў нюансах і трапяткое па эмацыянальнай насычанасці выкананне. Бетховен-лірык наблізіўся да нас; нават здаралася, што яго споведзі вельмі сучасныя, бо яны сведчаць пра высакароднае імкненне чалавека, які разумее сваю адказнасць перад самім сабой і перад людзьмі.

Іншы характар быў у атмасферы другога аддзялення — і рэпертуар, і манера спявання былі, я сказаў бы, славянскімі. І ў тым, як Ніна Ісакава перадавала «нямую журбу» гераіні раманса «Меркнет слабый свет свечи», як трапяткім святлом зазззяла верхняя кульмінацыйная нота ў славутым «Нет, только тот, кто знал» П. Чайкоўскага, адчувалася непаўторна маляўнічая, з глыбіняў сэрца пачэрпнутая светлая меланхолія. Слухачы былі па-добраму здзіўлены і «туманнай гучнасцю», з якой раскрывала спявачка «Ноч печальную» С. Рахманінава. Ніна Ісакава выступіла тонкім ітэрпрэтатарам нават даўно ўсім вядомых («запетых», як кажуць) твораў, сапраўдным мастаком у вакале.

Канцэрт трансліраваўся па тэлебачанні. Мабыць, гэтым трэба апраўдаць тое, што філарманічная зала не сабрала аншлагу. Аднак і тыя, хто сядзеў у зале, і тыя, каму пашчасціла слухаць канцэрт з блакітных экранаў, маглі пераканацца, што назва вечара — «У свеце музыкі» — поўнасцю была апраўдана. Адбыўся цікавы канцэрт, мінчане пазнаёміліся з таленавітай спявачкай.

Да новых сустрэч, Ніна Ісакава!

А. ЦЫРКУНОЎ.

СНЕЖНАЯ СЕЛЕТА ЗІМА.

Фотаэцюд М. МІНКОВІЧА.

СЯРЭБРАНЫ ЗВОН ЦЫМБАЛАЎ

Гаспадаром гэтага вечара быў цымбаліст Мікалай Шмелькін. Яго імя ўжо вядома многім. Ён часта выступае па радыё і тэлебачанні, іграе ў эстрадных канцэртах. Мікалаю Шмелькіну апладзіравалі на Сусветнай выстаўцы ў Брусэлі, у Балгарыі, Польшчы, ГДР. Ён нямала зрабіў для таго, каб беларускія цымбалы праславіліся на ўвесь свет.

І ў той вечар, які адбыўся ў Рэспубліканскім Доме мастацтваў, мусіць, не было ні аднаго чалавека, які застаўся б абыякавым да выдатнай ігры гэтага цудоўнага майстра. Шмелькін выконваў творы розных аўтараў, розныя па характары і настроі. Але кожны яго нумар — гэта яшчэ адзін доказ неабмежаваных магчымасцей беларускіх цымбалаў. Вось ён іграе сюіту з пяці беларускіх народных танцаў І. Жыновіча. І слухач міжволі пераконваецца, што няма інструмента, на якім можна было б лепш сыграць гэты твор. Цымбалы як бы падкрэсліваюць народны характар сюіты, уводзяць нас у бурную вясёласць народных гулянняў.

Але цымбалы могуць быць і «сур'ёзным» інструментам. На іх можна іграць і класічную музыку. І Мікалай Шмелькін даказвае гэта — іграе «Гавот» з фартэпіяннага цыкла Д. Шастаковіча «Танцы лялек».

Ёсць у рэпертуары Мікалая Шмелькіна адзін твор, які мне падабаецца больш за ўсё — гэта «Сентыментальны вальс» Чайкоўскага. Я слухаў яго не раз. Але такога выканання, як у гэты вечар, мне слухаць яшчэ не даводзілася. Я сядзеў і думаў, які ж гэта ўсё-такі пяшчотны інструмент — цымбалы. Яны як быццам спецыяльна прызначаны для віртуознага выканання такіх твораў.

Хтосьці назваў у гэты вечар Мікалая Шмелькіна рацыяналізатарам. Ён сапраўды ўнёс рацыяналізатарскую прапанову. Цымбалісту часта прыходзілася выступаць і ў полі, і ў цэху, і ў інтэрнаце, дзе, як правіла, не было фартэпіяна. І вось Мікалай Шмелькін запісаў акампанемент на магнітафонную плёнку. Сёння ў любой аўдыторыі яго цымбалы гучаць то з фартэпіяна, то з эстрадным ансамблем, то з цэлым эстрадным аркестрам Барыса Райскага.

Госці Мікалая Шмелькіна, якія сабраліся ў Доме работнікаў мастацтваў, горача дзякавалі яму за цудоўную ігру. Дзякавалі за яшчэ адну цудоўную сустрэчу з выдатным інструментам. І хацелася б, каб гэтыя сустрэчы былі больш частыя.

Б. ГЕРСТАН.

ПАПУЛЯРНАСЦЬ КОНКУРСУ РАСЦЕ

«МАСКВА, Няглінная, 15» — дзесяткі пісьмаў з усіх кантынентаў дастаўляюць штодзень па гэтым адрасе паштальёны. Тут размешчаны арганізацыйны камітэт Першага міжнароднага конкурсу артыстаў балета ў Маскве. Да пачатку творчага спаборніцтва, якое будзе праходзіць з 11 да 23 чэрвеня ў Вялікім тэатры, засталося роўна чатыры месяцы.

... Афармляюцца апошнія заяўкі на ўдзел у конкурсе, якія нядаўна прыйшлі ад артыстаў сацыялістычных краін, майстроў балета з Францыі, Японіі, ЗША. Вядуцца перагаворы з прадстаўнікамі Аўстралійскай харэаграфічнай асацыяцыі, балетных труп Лондана, Мілана, Лазаны, Іспанскага камернага балета. Адсылаюцца дадатковыя звесткі аб умовах і праграмах конкурсу на Кубу, у Індыю, Чылі, Аргенціну... І гэта — толькі за адзін рабочы дзень аргкамітэта.

Карэспандэнт ТАСС папрасіў праслаўленых майстроў савецкага мастацтва выказацца аб гэтым творчым спаборніцтве. Вось што яны сказалі:

Мая ПЛІСЕЦКАЯ,
народная артыстка СССР:

— Па-мойму, асаблівую прывабнасць конкурсу ў Маскве надае тое, што ён будзе праходзіць на сцэне Вялікага тэатра. Гэтым аказаны высокі гонар маладым артыстам. Для балерыны або танцоўшчыка гэтая сцэна — як скрыпка Страдзівары для скрыпача. Яна міжволі павінна натхняць.

Юрый ГРЫГАРОВІЧ,
галоўны балетмайстар Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра, народны артыст РСФСР:

— Ганаруся, што менавіта ў Маскве неўзабаве збяруцца лепшыя сілы сусветнай харэаграфіі. Конкурс стане сапраўдным святам танца і зробіць плённы ўплыў на далейшае развіццё класічнага балета. Цудоўна і тое, што спаборніцтва стане традыцыйным і з гэтага часу будзе праводзіцца раз у чатыры гады.

Ігар МАЙСЕЕЎ,
старшыня аргкамітэта конкурсу, народны артыст СССР:

— Папулярнасць маючага адбыцца творчага спаборніцтва ў Маскве расце з кожным днём. З многіх краін да нас паступаюць просьбы прадоўжыць тэрмін прыёму заявак.

Каб стварыць маладым выканаўцам найбольш спрыяльныя ўмовы для падрыхтоўкі да спаборніцтва, аргкамітэт прыняў рашэнне прадоўжыць тэрмін прыёму заявак на ўдзел у конкурсе на адзін месяц — да 15 сакавіка.

ПАМЯЦІ ТАВАРЫША

Пасля цяжкай і працяглай хваробы на 66-м годзе жыцця памёр член КПСС з 1920 года, галоўны рэжысёр музычнага вяшчання студыі Беларускага тэлебачання Марк Міхайлавіч Моін.

Ён пачаў працоўнае жыццё з 15 гадоў у якасці слесара. Пасля заканчэння ў 1926 годзе Беларускага дзяржаўнага інстытута тэатральнага мастацтва Марк Міхайлавіч Моін працаваў у тэатрах рэспублікі, затым на Беларускім тэлебачанні, у арганізацыі якога прымаў актыўны ўдзел. Тут ім створан шэраг музычных праграм, тэлевізійных пастановак, якія атрымалі шырокае прызнанне.

Тэлегледачы добра ведаюць работы М. М. Моіна на тэлебачанні: спектаклі «Суд», «Пасланец», «Наталя» і іншыя. М. М. Моін быў рэжысёрам некалькіх беларускіх «агеньчыкаў».

Праца Марка Міхайлавіча Моіна высока ацэнена народам, партыяй і савецкім урадам. Ён узнагароджаны ордэнам «Знак пашаны», медалямі. Яму было прысвоена ганаровае званне заслужанага артыста Беларускай ССР.

Светлы вобраз Марка Міхайлавіча Моіна назаўсёды застанецца ў нашых сэрцах.

Група таварышаў.

Міністэрства культуры БССР смуткуе з прычыны смерці заслужанага артыста БССР Моіна М. М. і выказвае глыбокае спачуванне сям'і і блізкім нябожчыка.

Прэзідыум, партыйная арганізацыя і мясцовы камітэт Беларускага тэатральнага таварыства глыбока смуткуюць з прычыны смерці заслужанага артыста БССР Моіна Марка Міхайлавіча і выказваюць спачуванне сям'і і блізкім нябожчыка.

Калектыў Дзяржаўнага Камітэта Савета Міністраў БССР па радыёвяшчанні і тэлебачанні з глыбокім жалем паведамляе, што пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр галоўны рэжысёр музычнага вяшчання студыі Беларускага тэлебачання, заслужаны артыст рэспублікі, член КПСС з 1920 года Моін Марк Міхайлавіч, і выказвае спачуванне родным і блізкім нябожчыка.

НАСКАЛЬНЫЯ МАЛЮНКІ

Славутым камяням Кабыстана з наскальнымі малюнкамі некалькі тысяч гадоў. Вучоныя датуюць іх IV—III тысячагоддзем да нашай эры. Вось жнец з сярпом, сцэна палявання — алень з пышнымі рагамі і людзі з пікамі на конях, старадаўняе свята ахвярапрынашэння. А вось рытуальны танец — ялы. Вось грабцы на лодцы.

Вечная ідэя ўсіх пакаленняў чалавецтва — ідэя пазнання сябе, сваёй гісторыі. Таму няма чалавека, які б не хацеў пазнаць тайну ўзнікнення Кабыстанскіх наскальных малюнкаў.

Азербайджанскі вучоны І. Джафарзадзе лічыць, што найбольш старадаўні пласт Кабыстанскіх наскальных малюнкаў адносіцца да перыяду неаліта — VIII—VI тысячагоддзе да нашай эры. Найбольш позні пласт вучоны прыпісвае ранняму сярэдневякоўю. Цікавы той факт, што сярод наскальных малюнкаў дагістарычнага мастацтва раптам выявіўся самы ўсходні ў свеце лацінскі надпіс. Але яшчэ колькі невядомых малюнкаў і надпісаў бярэ пачатак з глыбінь зямлі!

Мастакі старажытнасці здзіўляюць пластыкай сваіх малюнкаў, іх дынамікай. Некаторыя з малюнкаў мелі, відаць, прыкладное значэнне: на малюнку быка прыкметны ўмяціны — сляды трэніровак старадаўніх паляўнічых. На іншых малюнках — інструкцыях старажытных людзей — паказваецца, у якое месца лягчэй біць казлоў, аленяў, львоў.

Раней тут жылі паляваннем. І сапраўды, схіл гары Бяюк-даш як бы спецыяльна прызначаны для палявання гонам: спадзісты схіл з аднаго боку і круты абрыў — з другога.

Сярод наскальных малюнкаў ёсць і серыя малюнкаў, якія расказваюць пра рыбную лоўлю: над носам адной з лодак «вісіць» дыск сонца, побач намаляваны рыбы.

Ніякая фантазія не ўзновіць быт жыхароў Кабыстанскіх пячор, але, відаць, і тады мастацтва адлюстроўвала жыццё. Прайшоўшы праз вузкі праход, можна знайсці «зімовы сад» Кабыстана. Гэта маленькая прастора, акружаная з усіх бакоў скаламі, зарослая дзікім інжырам і вялікімі кветкамі. Дзесьці цурчыць вада. Ціха гойдаецца чарот. На скалах — грацыёзныя жаночыя фігуры з набедранымі павязкамі. Жанчыны танцуюць.

Калі ж прайсці яшчэ далей, дык можна апынуцца на унікальных вясковых могілках. Над кожнай магілай — каменны гадзіннік. Ён паказвае час, калі спынілася сэрца пахаванага. Магіл мноства. Яны размаляваны дзівосна яркімі фарбамі, паказваючы з непадробнай шчырасцю прадметы ўжытку, жывёл і проста арнаментальныя матывы. Ствараецца цікавае адчуванне: народны геній супрацьстаўляе смерці і забыццю мастацтва, якое жыве ў стагоддзях.

АНАР,
(АДН).

Куток калекцыянера

ЛЕНІНСКАМУ ЮБІЛЕЮ ЮНЫЯ ФІЛАТЭЛІСТЫ

У Кіеве будзе праведзена Усесаюзная юнацкая філатэлістычная выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Выстаўка будзе працаваць з 24 кастрычніка па 10 лістапада 1969 года.

Старшынёй Аргкамітэта выстаўкі Саветам Міністраў УССР прызначаны П. Банькоўскі — намеснік старшыні Кіеўскага гарвыканкома.

Паводле палажэння, зацверджанага Аргкамітэтам, у выстаўцы змогуць прыняць удзел клубы і гурткі юных філатэлістаў, а таксама асобныя члены юнацкіх секцый Усесаюзнага таварыства філатэлістаў. Узрост удзельнікаў — не старэй 18 гадоў.

Новасібірск слухае Баха

У Новасібірску ў гэтыя дні (з 13 па 21 лютага) праводзіцца Першы ўсесаюзны музычны фестываль імя І. С. Баха. У далёкі сібірскі горад з'ехаліся інструменталісты і вакалісты з многіх буйных гарадоў Расіі і іншых савецкіх рэспублік.

Тысячы людзей пачуюць лепшыя творы вялікага нямецкага кампазітара XVIII стагоддзя — ад арганнай імшы і харалаў да невялікіх фартэпіянных або скрыпічных п'ес, — якія ўяўляюць найвялікшую мастацкую каштоўнасць, раскрываюць пошукі, імкненні, непераўзыдзенае майстэрства Баха.

На некалькіх канцэртных пляцоўках выступаюць арганісты, скрыпачы, вакалісты, габаісты, ансамблі. Узначальвае фестываль Сімфанічны аркестр Новасібірскай філармоніі пад кіраўніцтвам Арнольда Каца. Адных арганных вечароў запланавана сем. Гэта канцэрты Гары Гродберга — саліста Маскоўскай філармоніі, цудоўнага інтэрпрэтатара Баха, Імрэ Кіша (Венгрыя) і Рольфа Уусвялі (Эстонія). Са скрыпічнымі канцэртамі выступае лаўрэат Міжнародных конкурсаў Міхаіл Фіхтэнгольц. У праграме фестывалю — арыі з сі-мінорнай імшы Баха «Страсці па Матфею» і іншыя вакальныя творы кампазітара ў выкананні дыпламантаў конкурсу імя М. Глінкі Раісы Котавай (меца-сапрана) і Андрэя Сядова (барытон). Фартэпіянныя канцэрты прафесара Новасібірскай кансерваторыі Яўсея Зінгера, салісткі філармоніі Веры Лотар-Шаўчэнка і дацэнта кансерваторыі Мэры Лебенсон.

Камерны аркестр Новасібірскай кансерваторыі пад кіраўніцтвам Якава Беснаватага выконвае «Брандэнбургскі канцэрт» Баха.

Арганізатарамі і творчымі натхняльнікамі бахаўскага фестывалю з'явіліся Новасібірская філармонія на чале з яе дырэктарам Аляксандрам Міланцьевым і мастацкім кіраўніком Міхаілам Палякам і саліст Маскоўскай філармоніі Гары Гродберг, палымяны прапагандыст арганнай музыкі І. С. Баха.

У Савецкім Саюзе шырыцца цікавасць да твораў І. С. Баха. Задача фестывалю — узмацніць гэтую цікавасць, паўней раскрыць сутнасць і стыль бахаўскіх твораў, пабудзіць тых, хто любіць музыку, лепш асэнсаваць Баха, а музыкантаў лепш разумець яго.

Новасібірск — буйнейшы культурны цэнтр Сібіры з цікавымі тэатрамі, філармоніяй і кансерваторыяй, дзе інтэнсіўна б'ецца пульс жыцця мастацтва. І не дзіва, што якраз гэты горад падносіць слухачам каштоўны музычны дар — Першы бахаўскі фестываль у краіне.

Ірына МАКАРЭВІЧ,
карэспандэнт АДН.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры, вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-22-04, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР Минск

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 08965